

Opiskelijoiden kokemuksia koulukiusaamisesta Kajaanin ammattikorkeakoulussa

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Kevät 2014

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta- ala	Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma.
Tekijä(t) Kasper Haikala ja Vesa Korvinen	
Työn nimi Opiskelijoiden kokemuksia koulukiusaamisesta Kajaanin ammattikorkeakoulussa	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Akuutti hoitotyö Mielenterveystyö	Ohjaaja(t) Sari Pyykkönen Toimeksiantaja Kajaanin ammattikorkeakoulu
Aika Kevät 2014	Sivumäärä ja liitteet 40 + 10
<p>Aikaisempien kiusaamisesta tehtyjen tutkimusten mukaan myös ammattikorkeakouluissa tapahtuu kiusaamista. Kiusaamisen on todettu jättävän jälkensä uhreihin. Välittömiä seurauksia ovat mm. sosiaalinen ja yleinen ahdistus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, yksinäisyys, itsetuhoajatukset ja masentuneisuus. Varhaisella puuttumisella on suuri merkitys näiden ongelmien ennaltaehkäisyyn.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää koulukiusaamisen yleisyyttä ja sen esiintymismuotoja Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö on kvantitatiivinen, ja aineiston keruussa käytettiin sähköistä kyselylomaketta. Kysely lähetettiin sähköpostitse kaikille Kajaanin ammattikorkeakoulun toisen ja kolmannen vuosikurssin suomenkielisille opiskelijoille. Kohdejoukossa oli yhteensä 586 opiskelijaa. Tulokset analysoitiin tilastollisella analyysillä käyttäen PSPP-tilasto-ohjelmaa. Työn tilaajana oli Kajaanin ammattikorkeakoulu.</p> <p>Joka kolmas kyselyyn vastanneista oli havainnut koulukiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Eniten kiusaamista havaittiin sairaan- ja terveydenhoitajien keskuudessa. Naiset kokivat tullessa kiusatuiksi miehiä enemmän, ja yleisin kiusaamismuoto oli epäsuora kiusaaminen. Myös opettajien koettiin kiusaavan.</p> <p>Tulosten perusteella Kajaanin ammattikorkeakoulussa esiintyi jonkin verran kiusaamista. Apua kiusaamisen haettiin kavereilta, mutta ei juurikaan koulun henkilökunnalta. Suurin osa vastanneista koki Kajaanin ammattikorkeakoulun tiedottavan huonosti tai kohtalaisesti, mistä saada apua kiusaamistilanteisiin.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Kajaanin ammattikorkeakoulu, kiusaaminen, opiskelija, kiusattu, kiusaaja
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Health and Sports	Degree Programme Nursing
Author(s) Kasper Haikala and Vesa Korvinen	
Title Students` experiences of bullying at KAMK University of Applied Sciences	
Optional Professional Studies Acute Nursing Mental Health Care	Instructor(s) Sari Pyykkönen
	Commissioned by KAMK University of Applied Sciences
Date Spring 2014	Total Number of Pages and Appendices 40 + 10
<p>Earlier studies on bullying suggest that bullying also occurs in universities of applied sciences. Bullying has been reported to leave its mark on the victims. Immediate consequences include, for example, social and general anxiety, low self-esteem, negative self-image, loneliness, thoughts of self-destruction and depression. Early intervention has a major effect on the prevention of these problems.</p> <p>The aim of this thesis was to explore how widespread bullying was and what forms it took at KAMK University of Applied Sciences. This thesis is quantitative in nature. The data was collected by using an online questionnaire, which was emailed to second- and third-year Finnish students. The total number of students was 586. The results were statistically analyzed by using the PSPP statistics program. This thesis was commissioned by KAMK University of Applied Sciences.</p> <p>Every third informant had noticed bullying at KAMK University of Applied Sciences. Bullying was most common among nurses and public health nurses. Female students reported having felt being bullied more often than male students. The most common form of bullying was indirect bullying. Teachers were also reported to bully students.</p> <p>According to the results, bullying takes place at KAMK University of Applied Sciences to some extent. The victims sought help mainly from their friends, but not much from the staff. Most informants felt that KAMK University of Applied Sciences does not inform about the channels for help sufficiently.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	KAMK University of Applied Sciences, bullying, bully, student
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KOULUKIUSAAMINEN	3
2.1 Kiusaamisen roolit	4
2.1.1 Kiusattu	4
2.1.2 Kiusaaja	4
2.2 Kiusaamisen muodot	4
2.3 Koulukiusaamisen yhteiskunnalliset ja yksilölliset vaikutukset	6
2.4 Vertaisyhteisöt	7
2.5 Aikaisempia tutkimuksia koulukiusaamisesta ammattikorkeakouluissa	8
3 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	10
3.1 Tarkoitus	10
3.2 Tavoite	10
3.3 Tutkimusongelmat	10
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	11
4.1 Määrällinen tutkimus	11
4.2 Kohdejoukon valinta	11
4.3 Aineiston keruu	12
4.4 Aineistoanalyysi	13
5 TULOKSET	15
5.1 Vastaajien taustatiedot	15
5.2 Kiusaamisen esiintyminen Kajaanin ammattikorkeakoulussa	17
5.3 Miten kiusaaminen ilmenee Kajaanin ammattikorkeakoulussa	18
5.4 Kiusaajat	22
5.5 Kiusaamiseen reagointi Kajaanin ammattikorkeakoulussa	25
6 POHDINTA	29
6.1 Jatkotutkimusaiheet ja tulevaisuus	32
6.2 Ammatillinen kehittyminen	33
7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	35

7.1 Luotettavuus	35
7.2 Eettisyys	36
LÄHTEET	36
8 LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Joka kymmenettä peruskoulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaista kiusataan kouluterveyskyselyiden mukaan (Mäntylä, Kivelä, Ollila & Perttola 2013, 15). Ammattikoulussa kiusatuksi joutuu noin viisi prosenttia opiskelijoista. Lukioissa vastaava luku on noin kaksi prosenttia (Salmivalli 2010, 22). Kiusaamisen on todettu jättävän jälkensä uhreihinsa. Välittömiä seurauksia ovat mm. sosiaalinen ja yleinen ahdistus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, yksinäisyys, itsetuhoajatukset ja masentuneisuus (Salmivalli 2010, 26). Pitkällä aikavälillä kiusattu voi kokea suhteensa toisiin etäiseksi tai jopa vihamieliseksi. Kiusatuilla korostuvatkin puolustautuminen, suojautuminen ja vuorovaikutuksen torjuminen. Tämä vaikeuttaa uusien ystävyysuhteiden luomista. Kiusatut jäävätkin helposti vertaisryhmiensä ulkopuolelle. (Pörhölä 2010.)

Koulukiusaamisen esiintyvyydestä ammattikorkeakouluissa on tehty aiemmin opinnäytetyöt Saimaan ja Satakunnan ammattikorkeakouluissa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetöiden mukaan kaikissa kolmessa ammattikorkeakoulusta esiintyi kiusaamista (Kukkula 2010; Havanka 2011; Kautonen & Laine 2011). Myös Pörhölän (2010) teettämän korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan ammattikorkeakouluissa kiusataan. Kajaanin ammattikorkeakoulussa ei koulukiusaamista ole tätä ennen tutkittu.

Tämä opinnäytetyö on kvantitatiivinen, ja sen tarkoituksena on selvittää koulukiusaamisen yleisyyttä ja esiintymismuotoja Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa koulukiusaamisesta kartoitus, jota Kajaanin ammattikorkeakoulu voi hyödyntää kiusaamisen vastaisessa työssään. Aiheesta tehtiin sähköinen kysely Kajaanin ammattikorkeakoulun toisen ja kolmannen vuosiasteen opiskelijoille tammikuussa 2014. Tulokset analysoitiin tilastollisella analyysillä käyttäen PSPP-tilasto-ohjelmaa. Opinnäytetyön tilaaja on Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Kompetensseilla eli työelämävalmiuksilla tarkoitetaan yksilön tietojen, taitojen ja asenteiden yhdistelmiä. Kajaanin ammattikorkeakoulun hoitotyön kompetensseista löytyvään terveyden edistämisen kompetenssiin kuuluvat yksilön voimavarojen tunnistaminen ja terveyden ylläpitäminen sekä tukeminen. (Työelämävalmiudet eli kompetenssit.)

Tämä opinnäytetyö tukeekin ammatillista kehitystämme sairaanhoitajan kompetensseihin kuuluvan terveyden edistämisen kautta.

2 KOULUKIUSAAMINEN

Tovereiden kiusaamisen kohteeksi joutuminen koulussa haavoittaa kiusattua monin eri tavoin. Kiusatun itsearvostus heikkenee, ja kiusatusta tulee helposti yksinäinen, masentunut ja sosiaalisesti vetäytynyt. (Salminen 2005, 440.) Kiusaaminen on määritelty ylimieliseksi ja kohtuuttomaksi kohteluksi. Se sisältää uhrin lyömistä, läpsimistä, uhkailua, kiristämistä, eristämistä ja loukkaamista, ja sen päämääränä on toisen järkyttäminen tai satuttaminen. (Huang, Hong & Espelage 2012, 882.)

Monien tutkimusten mukaan kaikki koulussa tapahtuvat tappelut ja nujakoinnit eivät ole kiusaamista, vaan koulukiusaamisella tarkoitetaan jatkuvaa ja systemaattista vallan tai voiman väärinkäyttöä. Sillä tarkoitetaan yhteen ja samaan henkilöön toistuvasti kohdistuvaa tahallista vihamielistä käyttäytymistä. Yleistä on, että kiusaajalla on valtaa ja voimaa, minkä ansioista hän saa yliotteen kiusatusta. Kiusaamisella on useita eri muotoja. Sanallinen kiusaaminen voi ilmetä nimittelynä ja sanallisena loukkaamisena. Epäsuora kiusaaminen on muun muassa porukan ulkopuolelle sulkemista ja ilkeiden juttujen levittämistä. Suoraa kiusaamista ovat muun muassa lyömiset, tönimiset ja potkimiset. Yksi kiusaamisen muoto on myös internetissä tapahtuvana haitan tai mielipahan tuottaminen. (Salmivalli 2010, 12-14; Mäntylä ym. 2013, 19.)

Opetusalan ammattijärjestö (OAJ) määrittelee kiusaamisen toistuvaksi, yhteen henkilöön kohdistuvaksi negatiiviseksi suoraksi tai epäsuoraksi toiminnaksi. Kiusaaminen voi olla myös henkistä, jolloin sitä on hankalampi havaita ja todistaa. Kiusaamisen käsite herättää paljon eriäviä mielipiteitä, ja eri tutkimukset määrittelevät kiusaamisen käsitteen hieman eri tavoin. Kiusaamisen käsite itsessään on saanut myös kritiikkiä. Monet vakavammat teot kuten väkivaltaisuuDET ja pahoinpitelyt voivat tulla tulkituksi kiusaamisena. Väkivaltaisia tekoja pitäisi kutsua aina väkivallaksi, eikä puhua enää kiusaamisesta. (Mäntylä ym. 2013, 19 –20.)

2.1 Kiusaamisen roolit

2.1.1 Kiusattu

Kiusatut oppilaat ovat usein muita ahdistuneempia ja turvattomampia sekä varovaisia, herkkiä ja hiljaisia. He pitävät usein itseään epäonnistuneina, ja heillä on huono itsetunto sekä negatiivinen minäkuva. Kiusatuksi joutumisella ja alhaisella itsearvostuksella on todettu tutkimusten mukaan olevan yhteyttä toisiinsa. Kiusatuilla ei yleensä ole hyviä ystäviä, joten he tuntevat itsensä hylätyiksi ja yksinäisiksi. Kaverit toimivatkin usein suojaavana tekijänä kiusaamista vastaan. (Keränen 2006, 11.)

2.1.2 Kiusaaja

Tyypillinen kiusaaja on impulsiivinen, aggressiivinen ja dominoiva. Kiusaajan oikeudenmukaisuuden ja empaattisuuden taidot ovat useimmiten huonommin kehittyneitä kuin muilla saman ikäisillä. Itsekeskeisyys ja riittämätön itsekontrolli korostuvat usein kiusaajan käytöksessä. Asenne väkivaltaan ja sen käyttöön on muita oppilaita myönteisempi. Kiusaajaa kuvataan itsevarmaksi johtajaksi, joka on saavuttanut asemansa aggressiivisella ja dominoivalla käytöksellä. (Keränen 2006, 12.)

2.2 Kiusaamisen muodot

Kiusaamisen muodot

Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan yhden tai useamman ihmisen toistuvasti ja pidemmän ajan kuluessa kohdistamaa tietoista ja aktiivista kielteistä käytöstä yhtä tai useampia henkilöä kohtaan (Höistad 2003, 79-80). Suorassa kiusaamisessa kiusaajan negatiiviset teot ilmentyvät suoraan kiusatulle esimerkiksi potkimalla, lyömällä, tönimällä tai vaikka haukkumalla kiusattua ja huutamalla tälle päin naamaa (Hamarus 2008, 45, Salmivalli 2003,14).

Epäsuora kiusaaminen on usein näkymätöntä. Epäsuora kiusaaminen voi esiintyä myös sanallisena. Tällöin se tarkoittaa huhujen ja juorujen levittämistä toisesta.. Epäsuoran

kiusaamisen muotoja ovat myös eristäminen ja syrjiminen sekä porukan ulkopuolelle jättäminen. Syrjiminen alkaa prosessina, jossa joku oppilas ja hänen lähipiirinsä alkavat syrjiä toista oppilasta. Syrjintä voi jatkua lopulta syrjityn oppilaan eristämisenä ja poissulkemisena koko yhteisöstä. Kun kiusaaminen ilmenee ainoastaan syrjimisestä, sitä on vaikea havaita ja siihen on vaikea puuttua. Kiusaamiseen puuttumista vaikeuttaa se, että kiusatut itse kokevat, että heille ei löydy ystäviä kyseiseltä luokalta. Kun oppilas jätetään porukan ulkopuolelle, siihen ei välttämättä liity mitään muuta kiusaamista (Hamarus 2008, 46-48; Salmivalli 2003, 14.)

Sanallisella kiusaamisella tarkoitetaan mielipahan aiheuttamista toiselle sanojen kautta. Sanallisen kiusaamisen eri ilmenemismuotoja ovat muun muassa pilkkaaminen, ivailu, nimittely, uhkailu ja naurunalaiseksi tekeminen. Sanalliseen kiusaamiseen voi kuulua lisäksi kiusaamista vahvistavia eleitä kuten matkimista. (Hamarus 2008, 46.) Sanallinen kiusaaminen ei jätä fyysisiä jälkiä, mutta se vaikuttaa kiusatun minäkuvaan ja itsetuntoon vuosienkin päähän (Kiusaamisen muodot 2009).

Nykyaikainen teknologia on mahdollistanut myös sähköisten kanavien käytön kiusaamiseen. Nettikiusaamista edesauttaa netissä nimettyömyyden takana pysyminen sekä siihen puuttumisen vaikeus. Internetin kautta kiusaaminen voi tapahtua muun muassa lähettämällä uhkaavia tai pilkkaavia viestejä sähköpostitse, levittämällä juoruja, esiintymällä toisen nimellä, manipuloimalla ja levittämällä valokuvia tai esimerkiksi sulkemalla kiusattu ryhmän tai keskustelun ulkopuolelle. Keskeistä sähköisten viestimien välityksellä tapahtuvassa kiusaamisessa on kiusatusta kerrotut tarinat tai juorut, jotka leviävät helposti jopa tuntemattomille henkilöille. Viestit, jotka lähetetään sähköisissä viestimissä kiusatulle, ovat usein julmempia kuin kasvokkain kerrotut. (Hamarus 2008, 71-72; Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Nettikiusaaminen.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton vuonna 2008 syksyllä teettämässä koulukiusaamiseen liittyvässä internetkyselyssä oli mukana yläkoulujen, lukioiden ja ammattioppilaitosten opiskelijoita. Tulosten mukaan netissä tapahtuva kiusaaminen on yleisempää kuin koulumatkoilla tapahtuva kiusaaminen, mutta vähäisempää kuin koulussa tapahtuva kiusaaminen. Tulosten perusteella netti on yksi merkittävä koulukiusaamisen ympäristö, ja se on yhteydessä koulukiusaamiseen monella tapaa. Samaisen kyselyn mukaan joka kymmenes nuori oli kokenut netissä tapahtuvaa kiusaamista. Internetissä tapahtuvaan koulukiusaamiseen on vaikea puuttua, koska siellä voi esiintyä tuntemattomana ja esimerkiksi

levitellä juoruja ja kuvia kiusatusta. Koulukiusaamisen siirtyessä internettiin ei kiusattu saa rauhaa kiusaajiltaan edes vapaa-ajallaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009, 6, 21, 38; Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Nettikiusaaminen.)

2.3 Koulukiusaamisen yhteiskunnalliset ja yksilölliset vaikutukset

Koulukiusaamisen yhteiskunnalliset vaikutukset näkyvät esimerkiksi muiden opiskelijoiden pelkona kiusatuksi tulemisesta, mikäli he havaitsevat luokkatovereiden kiusaamista. Jos oppimisympäristö ei ole turvallinen, se vaikuttaa oleellisesti oppimiseen ja koulussa viihtymiseen. Pelon ja jännityksen ilmapiiri ei ole koskaan hyväksi oppimisen ja viihtymisen kannalta. Kiusaaminen voi aiheuttaa ahdistusta ja pahaa oloa koko luokalle, ei pelkästään yksilölle, johon kiusaaminen kohdistuu. Pahimmillaan kouluun lähteminen alkaa tuntua vastenmieliseltä ja liki mahdottomalta. (Hamarus 2008, 75-76.)

Yhteiskunnallisten vaikutusten lisäksi koulukiusaaminen vaikuttaa kiusattuun monilla erilaisilla negatiivisilla tavoilla. Kiusaaminen aiheuttaa lukuisten tutkimusten mukaan uhreilleen ahdistuneisuutta, sosiaalista ahdistuneisuutta, huonoa itsetuntoa, kielteistä minäkuvaa, yksinäisyyttä, itsetuhoajatuksia ja masentuneisuutta. (Salmivalli 2010, 25-26.) Koulukiusaamisen on todettu olevan yhteydessä kiusatun psyykkisiin ongelmiin myös pidemmällä aikavälillä. Eri pitkittäistutkimusten mukaan kouluaikoinaan kiusatuksi joutuneilla ilmeni merkittävästi enemmän masennusta, ja he kärsivät huonosta itsetunnosta. Etenkin romanttisten suhteiden muodostamisessa ilmeni vaikeutta. (Salmivalli 2010, 28.) Varhaisella puuttumisella on suuri merkitys näiden ongelmien ennaltaehkäisyyn. Varhainen puuttuminen voi myös olla kiusaajan kannalta tärkeää, koska sen kautta voidaan saada häiriökäyttäytymisen kierre loppumaan. (Pörhölä 2010; Mäntylä ym. 2013, 16, 84; Salmivalli 2003, 26.) Yhteisössä, jossa kiusataan, oppilaat pelkäävät usein itse tulevansa kiusatuksi. Pelko voi myös ”pakottaa” kiusaamaan, jottei itse joutuisi kiusatuksi. Oppilaat voivat kokea yleistä syyllisyyttä ja häpeää siitä, etteivät puutu kiusaamiseen. Ryhmässä kiusaaminen voi myös luoda yhteisöllisyyttä kiusaajien keskuudessa, kun kerrotaan yhdessä tarinoita kiusatusta ja pidetään hauskaa kiusatun kustannuksella (Hamarus 2006).

Pörhölän (2010) teettämässä korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksessa selvitettiin yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia kiusaamisesta. Tutkimuksessa

vastaajia oli yhteensä 5086. Naisia vastanneista oli 3222 ja miehiä 1864. Vastanneista 2336 opiskeli ammattikorkeakoulussa ja 2750 yliopistossa. Tutkimuksesta ilmeni, että neljännes korkeakouluopiskelijoista oli ollut vähintään satunnaisen kiusaamisen kohteena. 5,5 % kaikista vastanneista oli kokenut kiusaamista melko paljon tai hyvin paljon, ja puolestaan 1,7 % myönsi itse kiusanneensa melko paljon tai hyvin paljon. Kyselystä ilmeni myös, että kiusaaminen on yleisempää ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa. Eniten kiusaamista kokivat ammattikorkeakoulussa opiskelevat naiset (7,5 %). Terveystutkimuksessa selvitettiin myös kiusaamisen jatkuvuutta edellisestä koulusta. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoista noin 20 % koki viikoittaista kiusaamista korkeakoulussa. Peruskoululaisista 8 % koki viikoittaista kiusaamista. Useimpia vastaajista oli kiusattu useita vuosia. Kyselyn mukaan alle 4 % oli kiusannut korkeakouluopintojen aikana. Peruskoulussa luku oli 7 %.

Perusopetuslain (29§/1999) mukaan opetukseen osallistuvalla tulee olla oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.

2.4 Vertaisyhteisöt

Vertaisella tarkoitetaan ihmistä, joka on yksilön kanssa suunnilleen samalla tasolla emotionaalisessa, sosiaalisessa ja kognitiivisessä kehityksessä. Vertaissuhteilla tarkoitetaan vuorovaikutussuhteita, joita yksilöllä on vertaistensa kanssa. Koulu ja luokka muodostavat opiskelijalle läheisen sidosryhmän, johon hänen vertaissuhteensa keskittyy useiden vuosien ajan. Sidoryhmän pitkäaikaisuuden vuoksi vertaissuhteilla on iso merkitys osa yksilön hyvinvoinnille, kehitykselle ja tulevaisuudelle. Vertaissuhteiden avulla yksilö rakentaa käsitystään itsestään ja omaa suhdettaan muihin. Vertaissuhteissa koetaan kielteisiä ja myönteisiä tunteita, joiden kautta opitaan erilaisia arvoja, asenteita, normeja ja vuorovaikutustaitoja. Mikäli kiusatulla on edes joitakin vertaissuhteita, joiden kautta hän voi saada hyväksyntää, kiusaamisen vaikutukset eivät ole niin suuret myöhempää elämää ajatellen. (Pörhölä 2008, 94; Salmivalli 2003, 30.)

Pörhölän (2008) mukaan vertaissuhteet ovat hyvin tärkeässä roolissa ihmisen psyykkisessä, fyysisessä ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Koulukiusaaminen muodostaa riskin kiusatun

psykososiaaliselle hyvinvoinnille. Kouluaiikana koetut ongelmat vertaissuhteissa voivat vaikeuttaa hänen kiinnittymistään vertaisyhteisöön sekä heikentää opiskelumotivaatiota ja opiskelutaitoja. Kiusaamisella voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia kiusatun opiskelu- ja työuralle, ja se voi johtaa jopa yhteiskunnasta syrjäytymiseen myöhemmin. Kiusaaminen vahingoittaa lapsen, nuoren ja jopa aikuisenkin ihmisen vertaissuhteita. (Pörhölä 2008, 94.)

Pörhölä pohtii myös korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksessaan kiusattujen vaikeutta kiinnittyä uusiin vertaisyhteisöihin. Kiusattu nuori on oppinut siihen, että hän kuuluu vertaisryhmänsä ulkopuolelle. Nuori voi kokea suhteensa toisiin etäiseksi tai jopa vihamieliseksi. Kiusatulla korostuvat puolustautuminen, suojauduminen ja vuorovaikutuksen torjuminen. Se vaikeuttaa ystävystymistä, tutustumista ja ryhmään liittymistä. (Pörhölä 2010.)

2.5 Aikaisempia tutkimuksia koulukiusaamisesta ammattikorkeakouluissa

Kiusaamista on aikaisemmin tutkittu mm. Satakunnan ja Saimaan ammattikorkeakouluissa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Satakunnan ammattikorkeakoulussa tehtiin tutkimus opiskelijoiden välisestä vuorovaikutuksesta vuonna 2010. Tutkimuksen mukaan koulukiusaamista esiintyi Satakunnan ammattikorkeakoulussa, ja se ilmeni sanattomana kiusaamisena kuten selän takana puhumisena tai yhteisistä tilaisuuksista ulkopuolelle jättämisenä (Kukkula 2010, 2). Myös Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osastolla esiintyi tutkimuksen mukaan kiusaamista. Tutkimuksen mukaan opiskelijat kokivat riittämättömiksi Saimaan ammattikorkeakoulun keinot puuttua kiusaamiseen (Havanka 2011, 2). Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan myös Diakonia-ammattikorkeakoulussa esiintyi koulukiusaamista (Kautonen & Laine 2011, 2).

Kajaanin ammattikorkeakoulussa ei ole aiemmin tutkittu koulukiusaamisen yleisyyttä. Vuosittain tehdyssä koko Kajaanin ammattikorkeakoulun laajuudessa hyvinvointikyselyssä on tullut ilmi opiskelijoiden pääsääntöisesti hyvät ihmissuhteet opiskeluympäristössä. Vuoden 2013 raportin mukaan kaksi kolmasosaa opiskelijoista piti ihmissuhteitaan opiskeluympäristössä joko hyvänä tai erinomaisena. Yhtä moni piti psyykkistä terveyttään ja mielialaansa hyvänä tai erinomaisena. Opiskelijoista, jotka eivät olleet edenneet opinnoissaan opetussuunnitelman mukaisesti, 11 % ilmoitti syyksi opintojensa venymiseen oman opiskelijaryhmänsä ilmapiiri-ongelmat. Koko kyselyyn vastanneista 11 % oli kokenut

aggressiivista käytöstä viimeisen vuoden aikana. Kyselyyn oli vastannut 294 opiskelijaa, joista naisia 69 %. Suomalaisten osuus vastanneista oli 92 %. (Opiskelijoiden hyvinvointikysely 2013.)

3 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

3.1 Tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää koulukiusaamisen yleisyyttä ja sen esiintymismuotoja Kajaanin ammattikorkeakoulussa.

3.2 Tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa kartoitus koulukiusaamisesta, jota Kajaanin ammattikorkeakoulu voi hyödyntää kiusaamisen vastaisessa työssään.

3.3 Tutkimusongelmat

- 1 Minkä verran Kajaanin ammattikorkeakoulussa esiintyy koulukiusaamista?
- 2 Jos kiusaamista esiintyy Kajaanin ammattikorkeakoulussa, minkälaisena kiusaamisena se ilmenee?
- 3 Miten mahdolliseen kiusaamiseen on reagoitu Kajaanin ammattikorkeakoulussa?

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Määrällinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö on määrällinen. Määrällinen tutkimus on menetelmä, joka antaa yleisen kuvan muuttujien (mittaavat ominaisuudet) välisistä suhteista ja eroista. Se vastaa kysymykseen kuinka paljon tai miten usein. Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, kartoittaa, vertailla, selittää tai ennustaa luontoa koskevia ilmiöitä tai ihmisiä koskevia asioita ja ominaisuuksia (Vilkkä 2007, 13,19.)

4.2 Kohdejoukon valinta

Perusjoukko on kohdejoukko, josta tutkimuksessa halutaan tehdä päätelmiä. Otoksella tarkoitetaan havaintoyksiköiden joukkoa, joka on ominaisuuksiltaan samanlainen kuin perusjoukko ja on poimittu siitä. Otoksen täytyy edustaa perusjoukkoa mahdollisimman hyvin. (Vilkkä 2007, 51)

Opinnäytetyössä otos rajattiin klusteriotannalla valitsemalla tietyt vuosiasteet ja luokat otokseen. Klusteriotannassa tutkimuskohteina ovat luonnolliset ryhmät kuten koululuokat tai organisaatiot. Klusteriotannasta seuraa monivaiheinen havaintoyksiköiden poiminta. Monivaiheisuudella tarkoitetaan etenemistä laajemmista kokonaisuuksista pienempiin kokonaisuuksiin. (Vilkkä 2007, 55.) Opinnäytetyöhön saatiin validiteettia vahvistava luonnollinen otos. Käyttämällä klusteriotantaa säästettiin myös resursseja verraten kokonaisotantaan.

Tutkimus rajattiin koulun kaikkien alojen toisen ja kolmannen vuosikurssin suomenkielisiin nuorten tutkinnon opiskelijoihin, joita oli yhteensä 586 opiskelijaa. Opinnäytetyön ulkopuolelle jäivät ensimmäisen vuoden opiskelijat, aikuistutkintoa opiskelevat sekä ulkomaalaiset tutkinto- ja vaihto-opiskelijat. Tämä opinnäytetyö ei käsittele koulun ulkopuolella tapahtuvaa kiusaamista.

Ensimmäisen vuoden opiskelijat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska aineistonkeruuseen mennessä he olivat olleet vasta vähän aikaa koulussa. Aikuistutkintoa opiskelevat jäivät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle, koska opinnäytetyö koskee nuorten koulutusohjelmia. Ulkomaalaiset opiskelijat jäivät tutkimuksen ulkopuolelle kulttuurillisista eroista johtuen ja vaihto-opiskelijat heidän lyhyestä viipymisajastaan johtuen. Tutkimukseen ei otettu neljättä ja viidettä vuosikurssia mukaan, koska he olivat jo tutkintonsa loppupuolella ja aineiston koko olisi käynyt liian suureksi.

Haasteena oli tyydyttävän vastausprosentin saaminen. Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli saada vastausprosentiksi vähintään 25. Kajaanin ammattikorkeakoulussa tehdään sähköpostikyselyjä säännöllisesti, ja opiskelijoiden vastausmotivaatio voi vaihdella.

4.3 Aineiston keruu

Kyselylomake on yleisin tapa kerätä tietoa määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä (Vilka 2005, 73). Kysely mahdollistuu aineiston keräämisen muodoksi, kun tutkimukseen osallistujia on paljon ja he ovat hajallaan. Kyselyn lähettämisen oikea ajoitus on tärkeää vastausten saannissa. Hyvällä ajoituksella tutkimuksen vastausprosentti ei jää liian alhaiseksi. (Vilka 2007, 28.)

Internetissä tai sähköpostin välityksellä tapahtuvassa kyselyssä on otettava huomioon perusjoukon mahdollisuus internetin tai sähköpostin käyttöön. Kyselylomakkeen tarkoituksena on mitata juuri sitä, mitä teoreettisilla käsitteillä väitetään mitattavan. Samanaikaisesti teoriasta muokattujen käsitteiden on oltava vastaajan ymmärrettävissä. Kysymykset on testattava etukäteen (Vilka 2005, 74, 81.)

Sähköisellä kyselytutkimuksella saadaan tavoitettua laaja kohdejoukko helposti. Mahdollisena haittana tälle kyselytutkimukselle oli, ettei vastaajien vastausten vakavuudesta voitu olla täysin varmoja. Myös käsitteiden operationalistaminen ja kysymysten ja vastausvaihtoehtojen muotoilun onnistuminen vaikuttivat kyselytutkimuksen onnistumiseen. (Hirsjärvi 2007, 190.)

Kysymysten laadinnassa hyödynnettiin osittain Havangan (2011) sekä Kauton ja Laineen (2011) kyselylomakkeita. Mietimme kysymysten luomisessa, minkälaiset kysymykset vastaisivat parhaiten tutkimusongelmiimme ja minkälaiden kysymysten kautta työmme tilaaja

saisi eniten hyödynnettävää tietoa. Kyselyssä kysymysten muoto oli vakioitu, eli kaikilta, jotka vastasivat kyselyyn, kysyttiin samat asiat samalla tavalla ja samassa järjestyksessä. Vakioinnilla tavoiteltiin vastausten vertailukelpoisuutta (Vilka 2007, 67). Jokainen vastaaja luki kysymykset itse ja vastasi niihin anonyymisti.

Kyselyssämme oli 25 kysymystä. Vastausvaihtoehtoina käytettiin monivalintoja, asteikkoja ja muutamassa kohdassa vapaita kenttiä. Kysymykset 1-4 koskivat vastaajien taustamuuttujia kuten ikää, sukupuolta ja opiskeltavaa tutkintoa. Tämän jälkeen tulivat kiusaamista koskevat kysymykset. Kysymykset 21-25 koskivat Kajaanin ammattikorkeakoulun ja sen eri tahojen reagointia kiusaamiseen. Mikäli vastaaja ei ollut havainnut kiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa, pystyi hän ohittamaan kiusaamista koskevat tarkemmat kysymykset vastaamalla kuudenteen kysymykseen (Esiintyykö mielestäsi Kajaanin ammattikorkeakoulussa koulukiusaamista?) ”Ei esiinny”. Myös kysymyksestä 20 (Oletko itse joutunut kiusatuksi Kajaanin ammattikorkeakoulussa?) pystyi hyppäämään suoraan kysymykseen 23, mikäli vastaaja valitsi vastausvaihtoehdoksi ”en”.

Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella käyttäen Google Drive -palvelua. Google Drive on ilmainen Googlen kehittämä palvelu, jolla sähköinen kysely pystyttiin tekemään ilman kuluja. Kohdejoukolla lähetettiin sähköposti, joka sisälsi saatekirjeen (Liite 1) ja linkin kyselylomakkeeseen. Sähköinen kyselylomake (Liite 2) testattiin tammikuun 2014 toisella viikolla erillisellä testiryhmällä. Varsinainen kyselylomake lähetettiin kohdejoukolla tammikuun kolmannella viikolla.

4.4 Aineistoanalyysi

Kyselyn tulokset analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla. Tulosten analysoimiseksi käytettiin tilastollisesti kuvaavaa analyysiä. Tilastollisen analyysin avulla voidaan todeta aineistosta esimerkiksi ilmiön yleisyys ja jakaantuminen. Tilastollista analyysiä havainnollistetaan usein graafisesti. Tilastollisesti kuvaava analyysi valittiin, koska sen avulla pystyttiin käsittelemään aineistoa helposti ja selvästi. Graafisella havainnollistamisella aineistosta saadaan helposti luettava. (Tilastollisesti kuvaava analyysi.)

Frekvensseillä saatiin yleistietoa koulukiusaamisesta. Prosentiosuuksilla taas pystyttiin laskemaan erilaisia osuuksia, esimerkiksi kuinka moni koulun opiskelijoista kokee

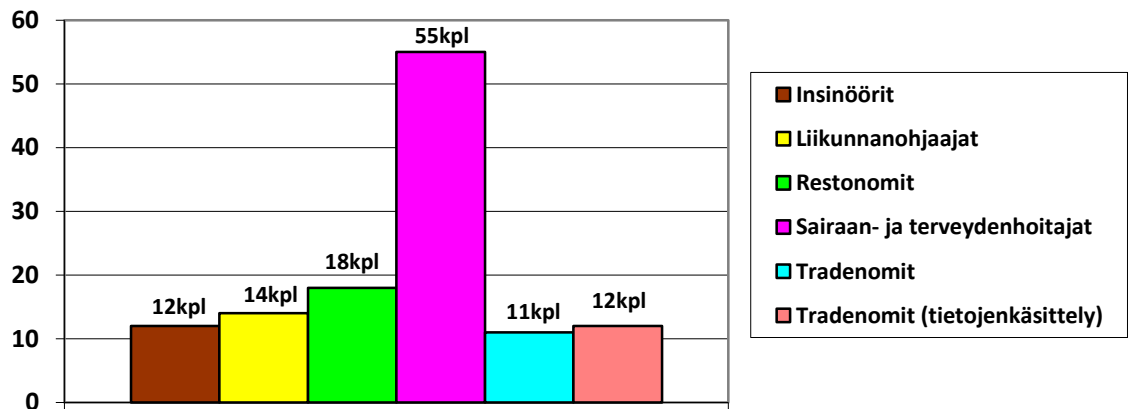
joutuneensa kiusatuksi. Ristiintaulukoimalla pystyttiin tarkastelemaan kahden tai useamman muuttujan vaikutusta toisiinsa, esimerkiksi nouseeko kiusaamistapausten määrä naisvaltaisilla koulutusaloilla. Saimme tutkimusongelmiimme vastaukset näillä analyysimenetelmillä, joten emme lähteneet analysoimaan aineiston moodeja, mediaaneja tai muita arvoja.

5 TULOKSET

Tulokset käsitellään kyselylomakkeessa käydyssä järjestyksessä: vastaajat, kiusaamisilmiö, kiusaamisen eri muodot, kiusaajat ja kiusaamiseen puuttuminen. Tulokset käsitellään omilla kappaleillaan, joita seuraavat kappaleisiin liittyvät graafiset taulukot.

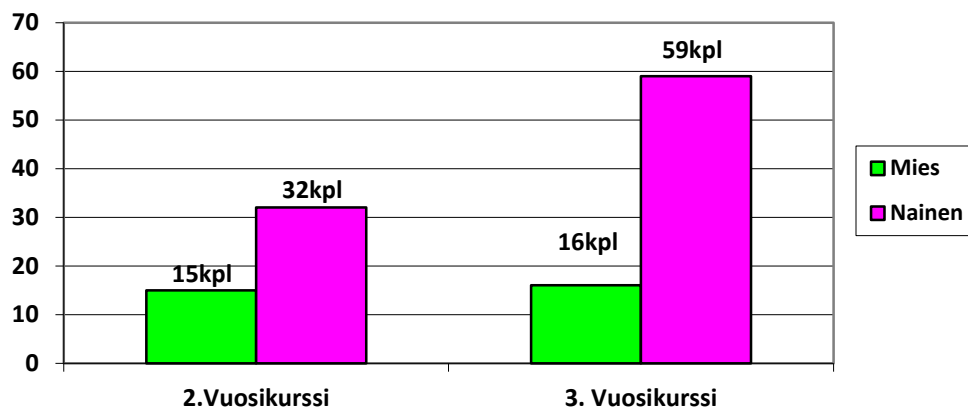
5.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimukseen vastasi 124 opiskelijaa ja vastausprosentti oli 21 %. Kaksi vastausta jätettiin huomioimatta, koska vastaajat eivät olleet vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin taustamuuttujina vastanneiden ikää, sukupuolta, vuosikurssia ja suoritettavaa tutkintoa. Aloittain vastanneet jakautuivat seuraavasti: insinöörit 12 kpl (9,84 %), liikunnonohjaajat 14 kpl (11,48 %), restonomit 18 kpl (14,75 %), sairaan- ja terveydenhoitajat 55 kpl (45,08 %), tradenomit 11 kpl (9,02 %) ja tietojenkäsittelytradenomit 12 kpl (9,84 %)

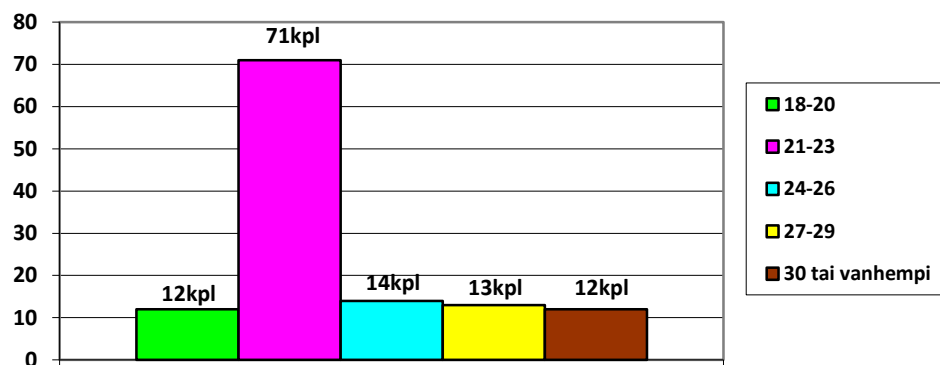
Kaavio 1. Vastaajien jakautuminen tutkinnoittain (kpl)

Vastanneista toisella vuosikurssilla opiskeli 47 kpl (38,52 %) ja kolmannella 75 kpl (61,48 %). Miehiä oli kaikista vastanneista yhteensä 31 kpl (25,41 %) ja naisia 91 kpl (74,59 %).

Kaavio 2. Vastaajien jakautuminen sukupuolittain ja vuosikursseittain (kpl)

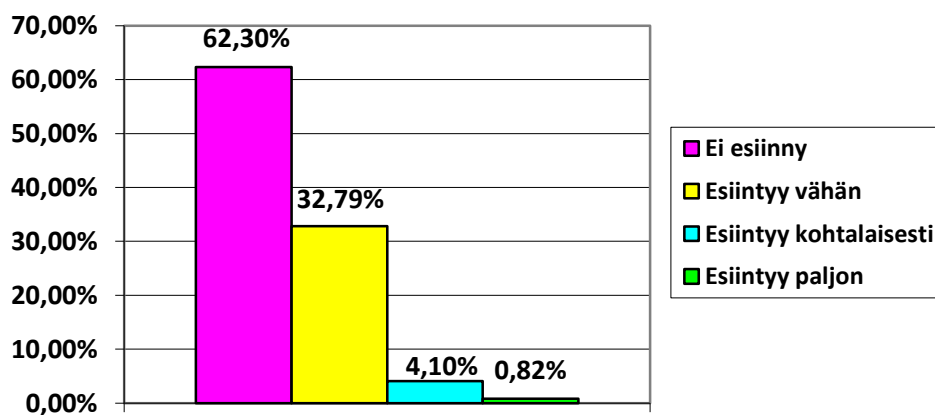
Kyselyssä vastaajien ikää kartoitettiin ikäryhmittäin kahden vuoden välein 30 ikävuoteen asti. Vastaajista 18-20-vuotiaita oli 12 kpl (9,84 %), 21-23-vuotiaita 71 kpl (58,20%), 24-26-vuotiaita 14 kpl (11,48 %), 27-29-vuotiaita 13 kpl (10,66 %) ja 30-vuotiaita tai vanhempia 12 kpl (9,84 %).

Kaavio 3. Vastaajien määrä ikäryhmittäin (kpl)

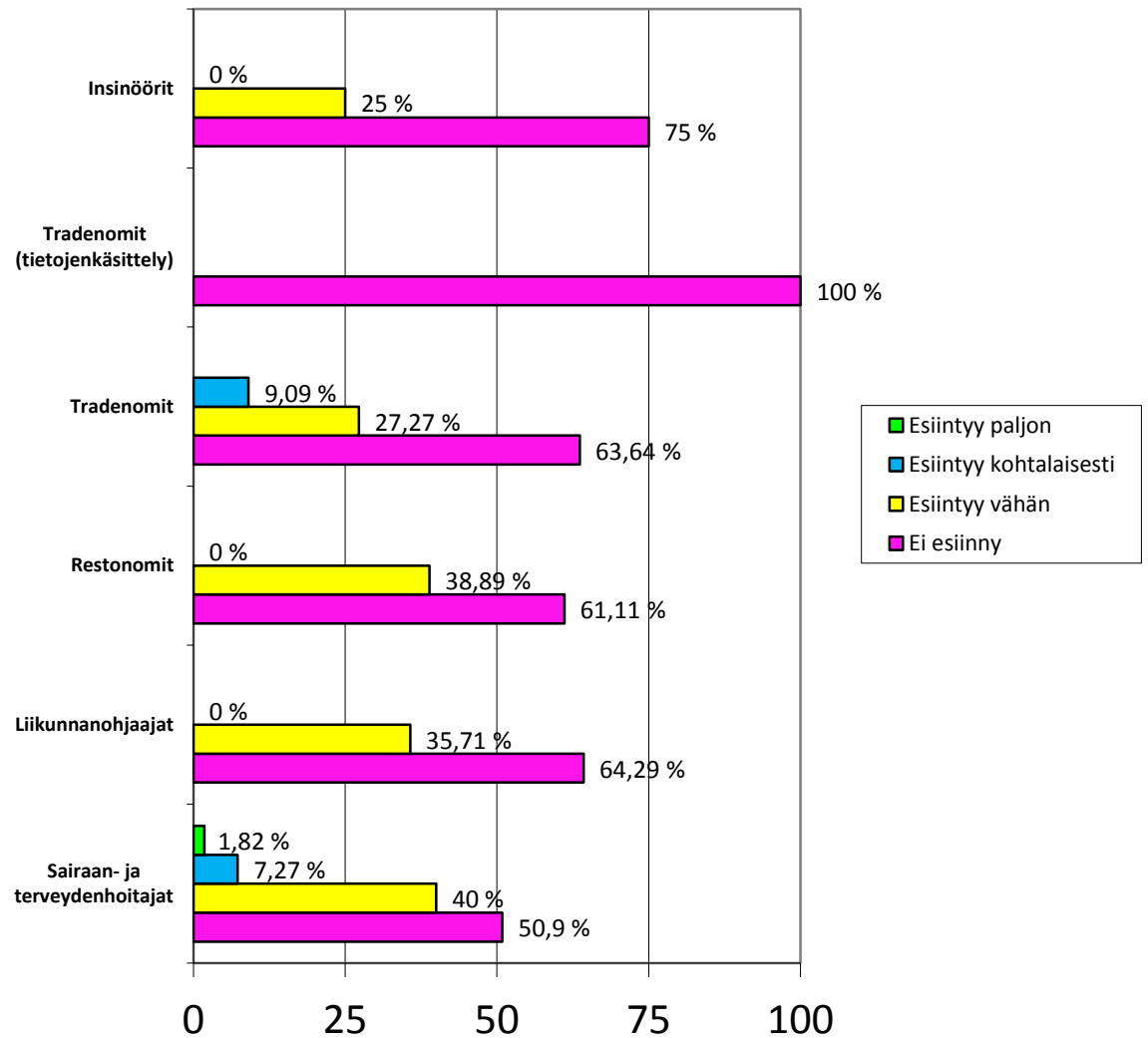
5.2 Kiusaamisen esiintyminen Kajaanin ammattikorkeakoulussa

Kyselyyn vastanneista 124 opiskelijasta 76 (62,30 %) ei ollut havainnut koulukiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa. 40 (32,79 %) opiskelijaa oli havainnut kiusaamista tapahtuvan vähän ja 5 (4,10 %) opiskelijaa koki kiusaamista tapahtuneen kohtalaisesti. Yhden opiskelijan mielestä kiusaamista tapahtui paljon.

Kaavio 4. Kiusaamisen esiintyvyys Kajaanin ammattikorkeakoulussa kaikkien vastanneiden kesken

Kiusaamista oltiin havaittu eniten sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden keskuudessa. Lähes puolet (49,1 %) vastanneista sairaan- tai terveydenhoitajaopiskelijoista koki jonkinlaista kiusaamista esiintyvän. Tuloksen reliabiliutta lisää sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoilta saatu suuri vastausmäärä (45,08 % kaikista vastanneista). Toiseksi eniten kiusaamista esiintyi tradenomien, restonomien ja liikunnanohjaajien kesken. Näissä ryhmissä kiusaamista oli havainnut noin 35-40 % vastanneista opiskelijoista. Kolmanneksi eniten kiusaamista esiintyi insinöörien keskuudessa, missä joka neljäs opiskelija oli havainnut koulukiusaamista. Tietojenkäsittelijöiden keskuudessa ei koulukiusaamista havaittu ollenkaan.

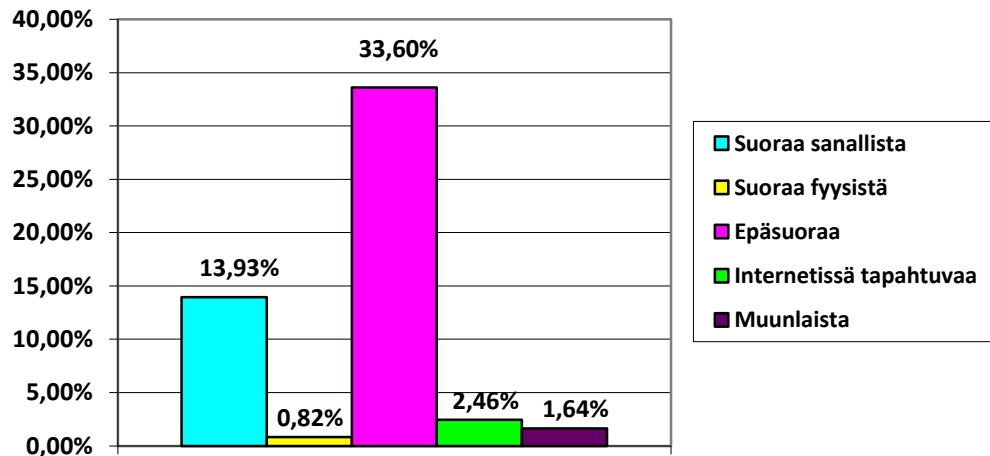

Kaavio 5. Kiusaamisen esiintyvyyden jakautuminen

5.3 Miten kiusaaminen ilmenee Kajaanin ammattikorkeakoulussa

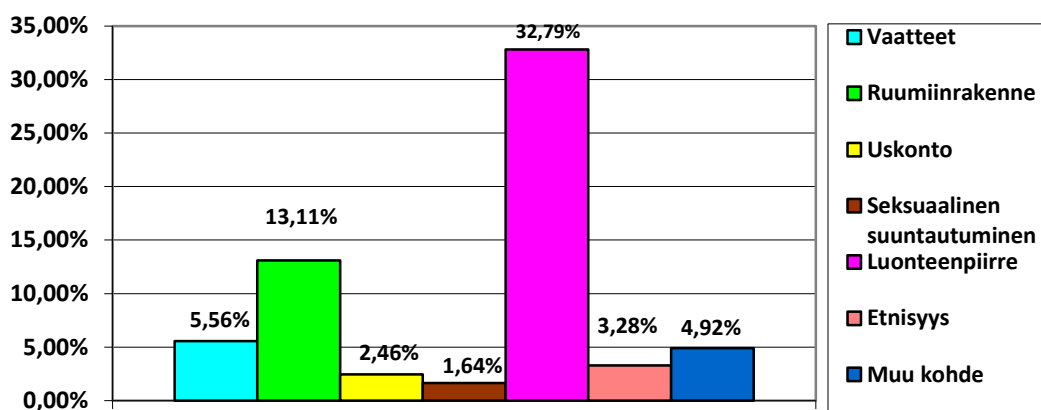
Kiusaamista havainneiden kesken kaikista yleisin kiusaamismuoto oli epäsuora kiusaaminen. Kaikista kiusaamista havainneista joka kolmas opiskelija oli havainnut epäsuoraa kiusaamista. Seuraavaksi yleisintä oli suora sanallinen kiusaaminen, jota vajaa 14 % vastaajista oli

havainnut. Internetissä tapahtuvaa, suoraa fyysistä tai muunlaista kiusaamista oli havainnut muutama prosentti vastaajista.

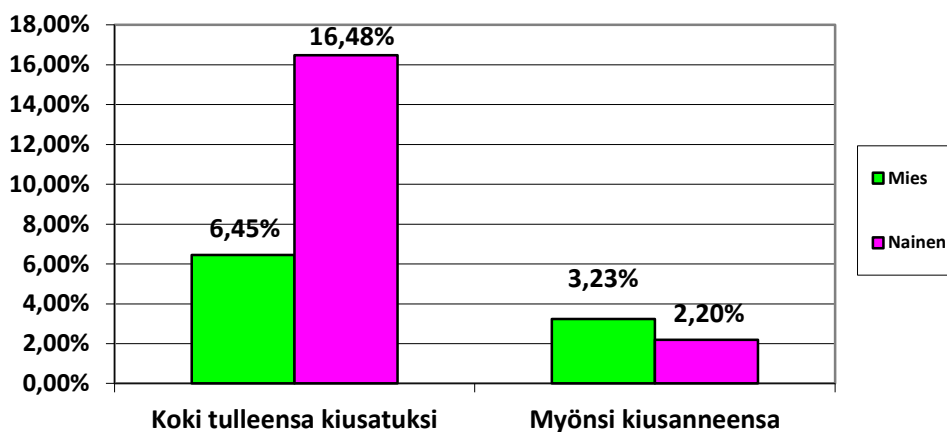
Kaavio 6. Kiusaamismuotojen esiintyvyys kiusaamista havainneiden mukaan

Kyselyssä kartoitettiin kiusaamisen kohdistumista kuudella valmiilla vastausvaihtoehdolla sekä yhdellä avoimella, vapaastikirjoitettavalla vastausvaihtoehdolla. Yleisin kiusaamisen kohde oli luonteenpiirre. Tähän kohdistuvaa kiusaamista oli havainnut 32,79 % (40 kpl) kaikista kiusaamista havanneista. Ruumiinrakenteeseen kohdistuvaa kiusaamista oli havainnut 13,11 % (16 kpl), vaatteisiin kohdistuvaa 6,56 % (8 kpl), muuhun, erikseen mainittavaan kohtaan 4,92 % (6 kpl), etnisyyteen 3,28 % (4 kpl), uskontoon 2,46 % (3 kpl) ja seksuaaliseen suuntautumiseen 1,64 % (2 kpl). Avoimia vastauksia tuli viisi kappaletta. Näissä kiusaaminen esiintyi yleisenä piikittelynä ja kohdentui ihmissuhteisiin, juoruiluun, taitoihin tai toimintatapoihin. Kiusaaminen esiintyi myös nöyryyttämisenä sekä välinpitämättömänä käytöksenä opettajien suunnalta.

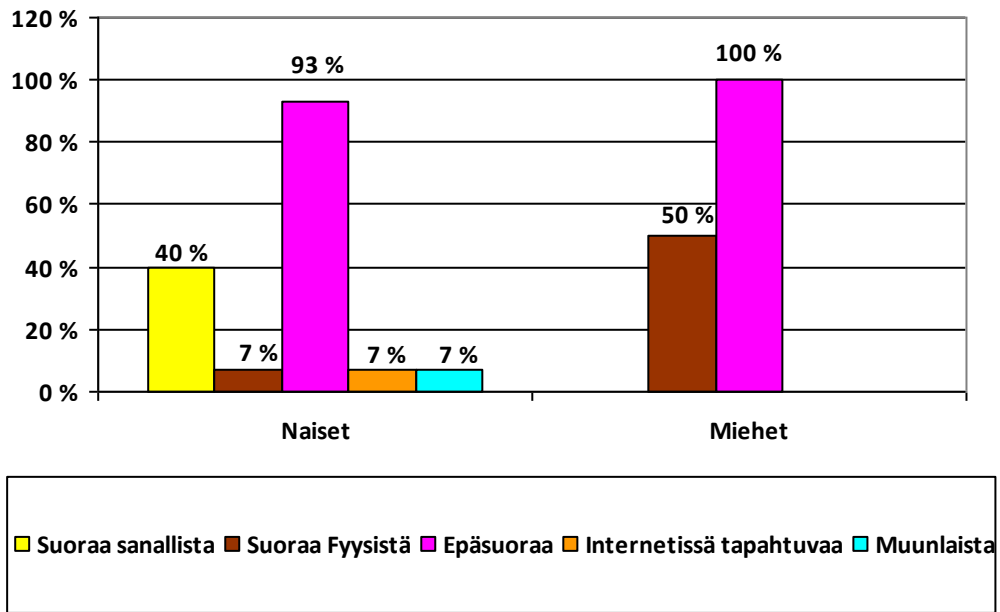
Kaavio 7. Kiusaamisen kohdistuminen

Naisista 16,48 % (15 kpl) koki tullessa kiusatuksi. Miehillä vastaava luku oli 6,45 % (2 kpl). Vastaavasti naisista 2,2 % (2 kpl) ja miehistä 3,23 % (1 kpl) myönsi itse kiusanneensa.

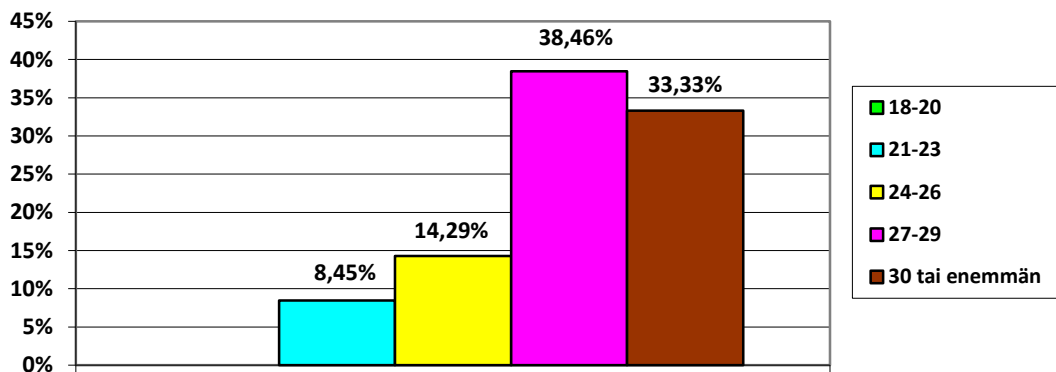
Kaavio 8. Kokemukset kiusaamisesta sukupuolittain

Kiusaamista kokeneiden naisten keskuudessa kiusaamismuodot jakautuivat seuraavanlaisesti: 93 % (14 kpl) epäsuoraa, 40 % (6 kpl), suoraa sanallista ja suoraa fyysistä, internetissä tapahtuvaa ja muunlaista 7 % (1 kpl). Koska miesten kohdalla vain kaksi opiskelijaa koki tullessa kiusatuksi, eivät luvut ole heidän kohdallaan ole tilastollisesti luotettavia. Molemmat kaksi olivat kokenet epäsuoraa kiusaamista ja toinen myös suoraa sanallista.

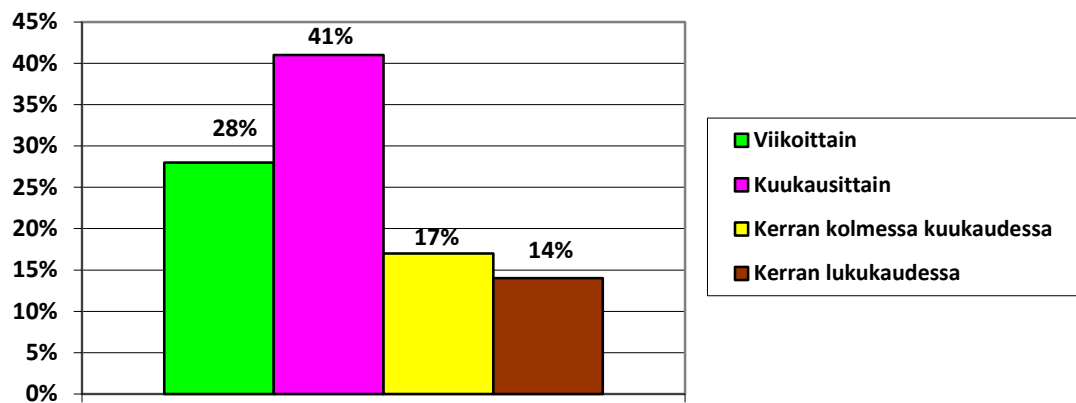
Kaavio 9. Kiusaamismuotojen jakaantuminen sukupuolittain

Kiusaamista koettiin eniten 27-29-vuotiaiden ryhmässä, jossa 38,46 % vastaajista (5 kpl) koki tulleen kiusatuksi. Seuraavaksi eniten kiusaamista koettiin 30-vuotiaiden ja sitä vanhempien ryhmässä. Tässä ryhmässä joka kolmas koki tulleen kiusatuksi (4kpl). Ero kahden vanhimman vastaajaryhmän ja nuorempien välillä oli suuri. Seuraavaksi eniten kiusaamista koettiin 24-26-vuotiaiden ryhmässä, jossa 14,29 % (2 kpl) koki tulleen kiusatuksi. 21-23-vuotiaiden ryhmässä vastaava luku oli 8,45 % (6 kpl). 18-20-vuotiaiden ryhmässä kukaan vastanneista ei kokenut tulleen kiusatuksi.

Kaavio 10. Kiusatuksi tulemisen kokemukset ikäryhmittäin

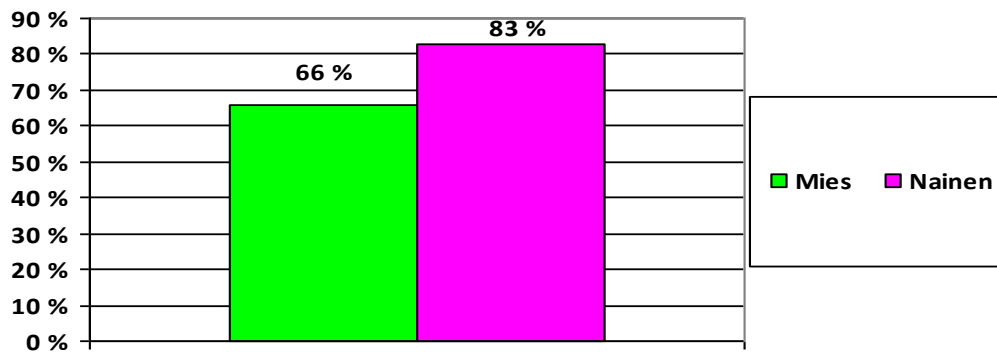
Kyselyssä kysyttiin myös kiusaamistilanteiden tiheyttä. Vastausvaihtoehtoja oli neljä, ja ne olivat ennalta strukturoituja. 46:n kyselyyn vastanneen henkilön mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulussa esiintyy kiusaamista. Näistä 19 (41 %) koki kiusaamista esiintyvän kuukausittain. 13 vastaajan (28 %) mielestä kiusaamista tapahtui viikoittain. Kahdeksan vastaajan (17 %) mielestä kerran kolmessa kuussa ja kuuden vastaajan (14 %) mielestä kerran lukukaudessa.

Kaavio 11. Kiusaamistilanteiden yleisyys Kajaanin ammattikorkeakoulussa

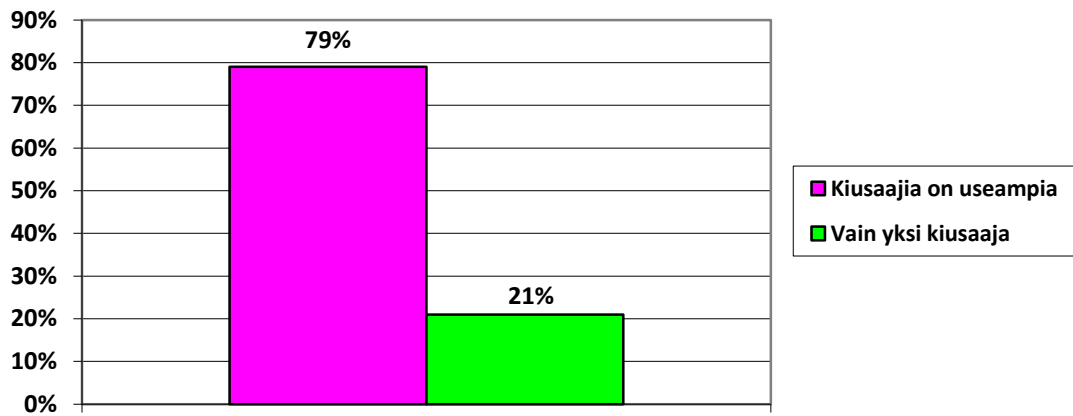
5.4 Kiusaajat

Kyselyssä haluttiin selvittää kiusaajien sukupuolta ja kiusaajien määrää kiusaustapauksissa. 83 %:ssa (39 kpl) kiusaamistapauksista naisia oli mukana kiusaamassa. 66 %:ssa (31 kpl) tapauksista taas miehiä.

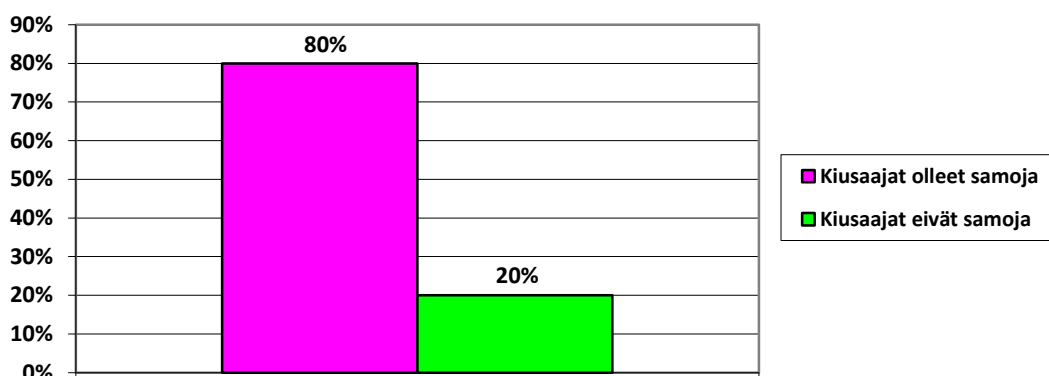
Kaavio 12. Kiusaamistapauksissa miesten ja naisten osuudet kiusaajina

Kyselyssä haluttiin selvittää onko kiusaamistapauksissa ollut useampi kiusaaja. Kyselyn mukaan 79 %:ssa (37 kpl) kiusaamistapauksista kiusaajia oli useampia.

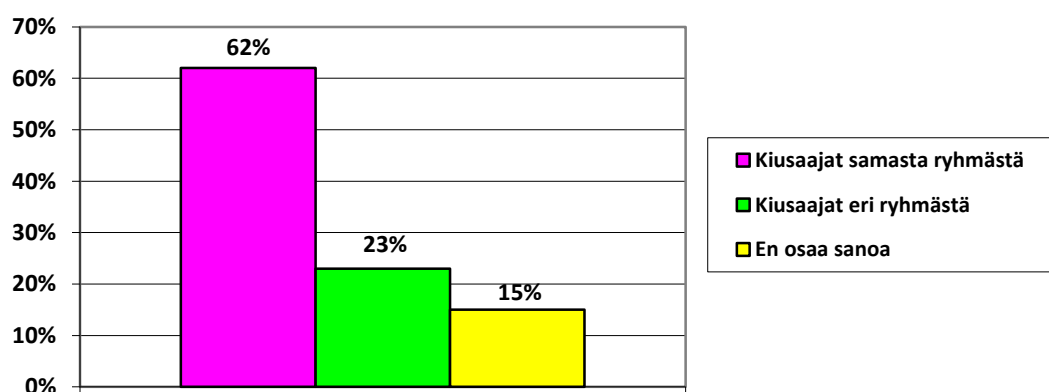
Kaavio 13. Kiusaajien määrä per kiusaamistapaus

Kyselyssä haluttiin selvittää ovatko toistuvien kiusaamiskertojen kohdalla kiusaajat olleet samoja. 80 %:ssa (36 kpl) toistuvista kiusaamistapauksista kiusaajat olivat olleet samoja.

Kaavio 14. Ovatko kiusaajat olleet toistuvissa kiusaamistapauksissa samoja.

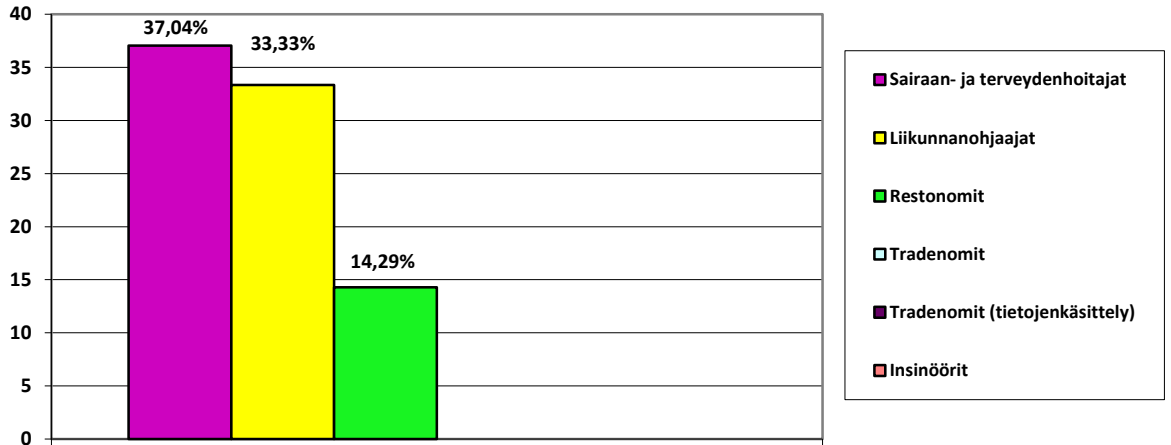
Kyselyssä haluttiin selvittää, ovatko kiusaajat olleet samassa ryhmässä kiusattujen kanssa. 62 %:ssa (29 kpl) kiusaajat olivat olleet kiusattujen kanssa samassa opiskelijaryhmässä. 23 %:ssa (11 kpl) kiusaajat olivat olleet eri ryhmästä, ja 15 % (17 kpl) vastanneista ei osannut sanoa.

Kaavio 15. Ovatko kiusaajat olleet samasta opiskelijaryhmästä.

Kiusaamista kokeneiden sairaan- ja terveydenhoitajien keskuudessa 10 vastaajaa eli 37 % ilmoitti kiusaajaksi opettajan. Kiusatuksi tulleista liikunnanohjaajista joka kolmas koki opettajan kiusanneen. Restonomeissa vastaava luku oli 14,29 %. Kahdessa edellämainitussa tulosten luotettavuutta heikentää pieni vastausmäärä. Liikunnanohjaajissa se oli kaksi ja restonomeissa yksi. Muilla koulutusaloilla ei opettajien koettu kiusanneen. Kyselyssä

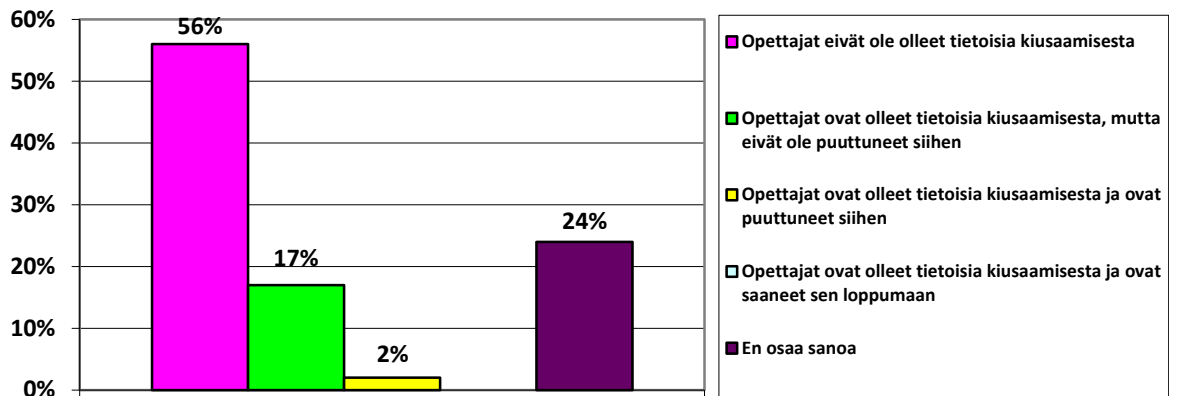
selvitettiin myös, kokevatko opiskelijat kiusaamista muun henkilökunnan puolelta. Sitä ei tapahtunut.

Kaavio 16. Kiusattujen kokemukset opettajista kiusaajina

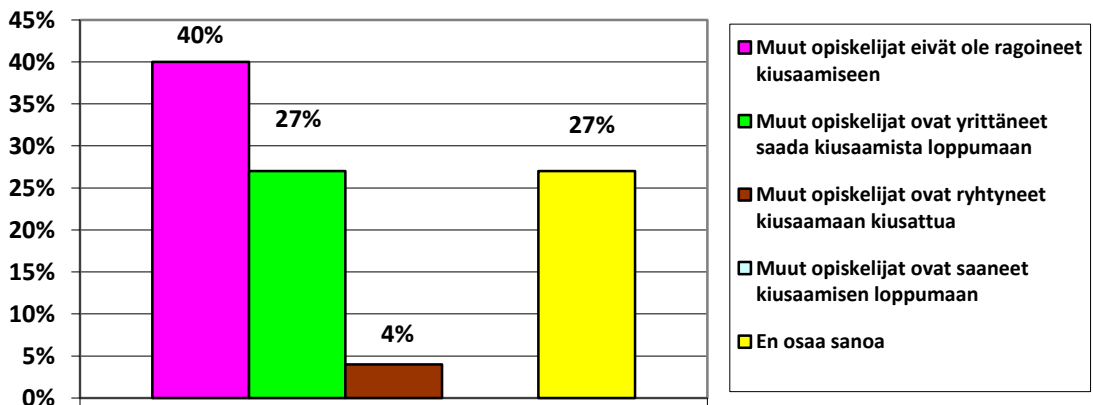
5.5 Kiusaamiseen reagointi Kajaanin ammattikorkeakoulussa

Kyselyssä kysyttiin opettajien reagoinnista kiusaamistilanteisiin. Kiusaamista huomanneista 56 % (26 kpl) mukaan opettajat eivät olleet tietoisia kiusaamisesta. 17 % (8 kpl) mukaan opettajat olivat tietoisia kiusaamisesta, mutta eivät olleet puuttuneet siihen. Yhden vastaajan kokemuksen mukaan opettajat olivat puuttuneet kiusaamistilanteeseen. 2 % tapauksissa opettajat olivat olleet tietoisia kiusaamisesta ja olivat puuttuneet kiusaamiseen. 24 % (11 kpl) eivät osanneet sanoa.

Kaavio 17. Opettajien reagointi kiusaamiseen

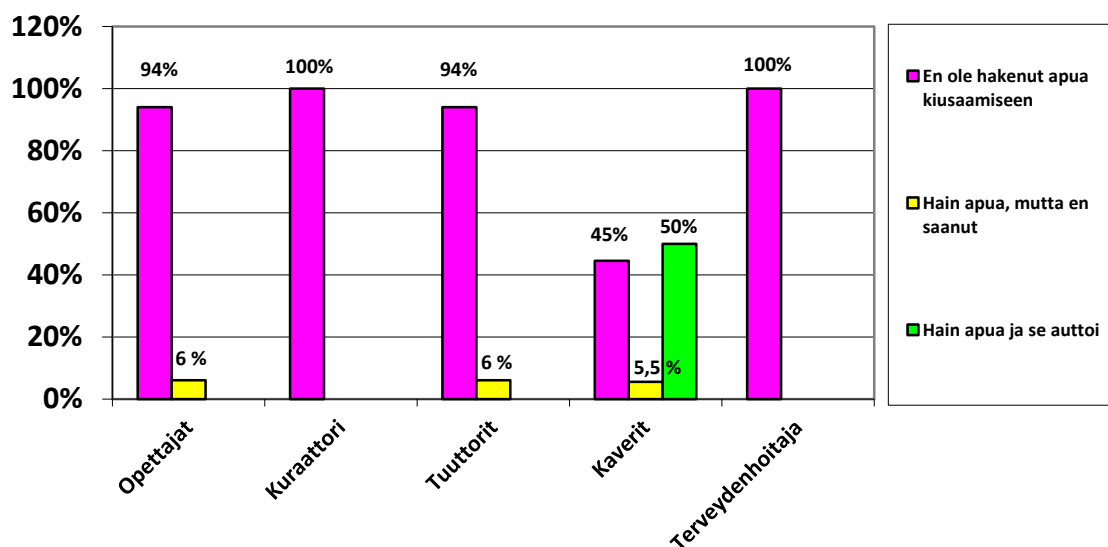
Kysyimme myös muiden opiskelijoiden reagointa kiusaamistilanteisiin. 40 % (19 kpl) mukaan muut opiskelijat eivät olleet reagoineet kiusaamiseen. 27 % (13 kpl) mukaan muut opiskelijat olivat yrittäneet saada kiusaamista loppumaan. Kahdessa tapauksessa (4 %) muut . 27 % (13 kpl) eivät osanneet sanoa. 0% (0 kpl) vastasi kohtaan muut opiskelijat ovat saaneet kiusaamisen loppumaan

Kaavio 18. Muiden opiskelijoiden reagointi kiusaamistapauksiin

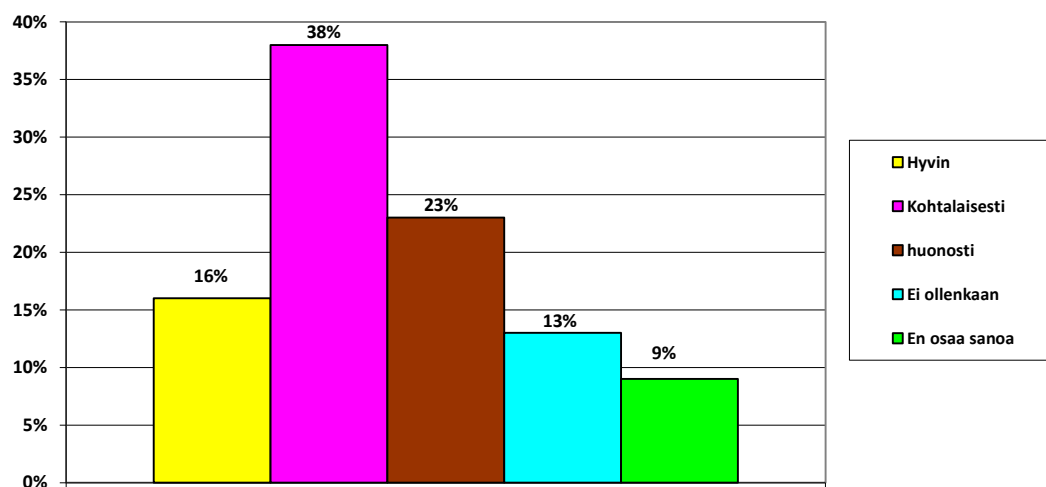
Kyselyssä selvitettiin, miten opiskelijat ovat kokeneet kiusaamistilanteissa avun saannin koulun eri tahoilta. Valitsimme lomakkeeseen koulussa helposti lähestyttävät ja saatavilla olevat henkilöt ja ryhmät: opettajat, koulukuraattori, tuutorit, kaverit ja kouluterveydenhoitajan. Kiusatut olivat hakeneet aktiivisesti apua kavereiltaan. 55 % (10 kpl)

oli hakenut apua kavereiltaan, ja 50 % (9 kpl) oli kokenut sen auttaneen. Kiusatuista yksi oli hakenut apua opettajilta ja yksi tuutoreilta. Kumpikaan ei kokenut saaneensa apua. Muilta tahoilta apua ei oltu haettu.

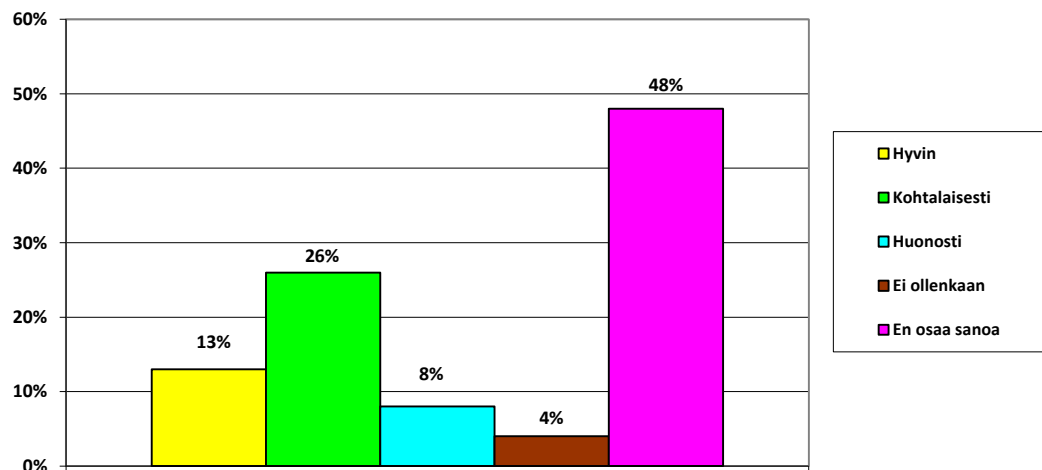
Kaavio 19. Avun saanti kiusaamiseen eri tahoilta

38 % (46 kpl) kyselyyn vastanneiden mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulussa kerrottiin kohtalaisesti, mistä hakea apua kiusaamistilanteissa. 23 % (28 kpl) mielestä avun hakemisesta tiedotettiin huonosti ja 16 % (20 kpl) mielestä hyvin. 13 % (16 kpl) mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulussa ei kerrottu asiasta ollenkaan. 9 % (11 kpl) ei osannut vastata kysymykseen.

Kaavio 20. Miten KAMK:issa kerrotaan mistä hakea apua kiusaamistilanteisiin

Kajaanin ammattikorkeakoulun tukea koulukiusatuille tarkasteltiin lomakkeen viimeisessä kysymyksessä. 48 % (58 kpl) vastaajista ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. 26 % (31 kpl) mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulu tarjoaa kohtalaisesti tukea koulukiusatuille. 13 % (16 kpl) mielestä tuki koulukiusatuille oli hyvää ja 8 % (10 kpl) mielestä huonoa. 4 % (5 kpl) mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulu ei tarjonnut lainkaan tukea koulukiusatuille.

Kaavio 21. Miten KAMK tarjoaa tukea koulukiusatuille

6 POHDINTA

Kyselyyn vastanneista lähes puolet (45,08 %) oli sairaan- tai terveydenhoitajaopiskelijoita. Sairaan- ja terveydenhoitajien suureen vastausprosenttiin vaikutti nähdäksemme kaksi asiaa. Kaikista kyselyyn vastanneista aloista sairaan- ja terveydenhoitajien keskuudessa kiusaaminen oli yleisintä. 49 % sairaan- ja terveydenhoitajista ilmoitti havainneensa kiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Tunnumme myös paljon sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoita, ja opinnäytetyömme oli kerännyt julkisuutta kanssaopiskelijoidemme keskuudessa.

Aineistoa analysoidessa kävi selväksi, että naisten keskuudessa kiusaamista koettiin eniten. Vastaavanlaisia tuloksia oli saanut myös Lavikainen (2011) Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010 –työssään. Myös Havangan (2011) opinnäytetyönä tekemässään kiusaamiskyselyssä Saimaan ammattikorkeakoululle naisten havaittiin kiusaavan miehiä enemmän. Kajaanin ammattikorkeakoulussa naisista 16,5 % ilmoitti tulleen kiusatuksi, kun vastaava luku oli miesten keskuudessa 6,5 %. 83 %:ssa kiusaamistapauksista oli mukana naisia, kun miesten kohdalla vastaava prosentti oli 66 %. Vertailtaessa kiusaamistapauksia aloittain kiusaamista koettiin miesvaltaisilla aloilla (insinöörit, tietojenkäsittelytradenomit) selvästi vähiten, kun taas sairaan- ja terveydenhoitajien keskuudessa se oli yleisintä. Toisaalta voidaan kysyä, kiusataanko naisten keskuudessa oikeasti enemmän vai onko kyse herkkyydestä? Ovatko kaikki kiusaamistapaukset olleet tahallisia, kiusaamiseen tähtääviä, vai onko mahdollista, että kiusattu on ottanut objektiivisesti tahattoman ja harmittoman tilanteen henkilökohtaisesti kiusaamisena?

Vastoin ennakko-odotuksia kaksi vanhinta ikäryhmää (27-29-vuotiaat, 30 tai enemmän) kokivat prosentuaalisesti selvästi eniten kiusaamista. Olimme odottaneet kiusaamisen olevan yleisempää nuorten keskuudessa ja jäävän vähemmälle iän myötä. Tämän voisi selittää vanhempien opiskelijoiden herkempi suhtautuminen kiusaamiseen: se, mitä nuorempana voidaan helposti ohittaa, voi vanhempana jäädä mieleen. Kappalemääräisesti eniten kiusaamista koettiin kuitenkin 21-23-vuotiaiden keskuudessa (6 kpl, 8,45 %). Aineiston analysoinnin perusteella tyypillinen kiusaamisen uhri Kajaanin ammattikorkeakoulussa on 21-23-vuotias, sairaan- tai terveydenhoitajaksi opiskeleva nainen.

Ryhmässä kiusaaminen oli kyselyn mukaan yleisintä. 79 %:ssa kiusaamistapauksista kiusaajia oli useampia. Kyselyyn vastanneista 17 kpl koki tulleen kiusatuksi. Toisaalta vain 3

vastaajaa myönsi kiusanneensa. Ristiriita kolmen kiusaamisen myöntäneen ja ryhmäkiusaamisen yleisyyden välillä on suuri. Joko kiusaajat eivät ole itse kokeneet kiusaamistilanteita kiusaamiseksi, tai he eivät halua myöntää kiusanneensa. Kiusaamismuodoista selvästi yleisin oli epäsuora kiusaaminen. Tämä voisi tukea ensimmäistä vaihtoehtoa. Se, minkä toinen kokee kiusaamiseksi, voi olla toiselle harmitonta juoruamista tai vitsin heittoa. 80 %:ssa kiusaamiskerroista kiusaajat olivat myös olleet samoja. 62 %:ssa tapauksista kiusaajat olivat olleet uhrin kanssa samasta opiskelijaryhmästä. Tämä ja aiemmin käsitelty ryhmässä kiusaamisen yleisyys voisi viitata opiskelijaryhmien sisäisiin klikkeihin.

Opettajien suuri määrä kiusaajina tuli myös yllätyksenä. 55 sairaan- tai terveydenhoitajaa vastasi kyselyyn. Kyselyyn vastanneista sairaan- tai terveydenhoitajaopiskelijoista 10, eli joka 5,5:s, koki tullessaan opettajan kiusaamaksi. Vastaava luku liikunnanohjaajaopiskelijoiden keskuudessa oli 7 ja restonomiopiskelijoiden kohdalla 18. Muilla aloilla ei koettu opettajien kiusaavan.

Opettajien kiusaamiksi tulneiden sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden suuri frekvenssi sekä suhteellinen lukumäärä ansaitsee tarkempaa pohdintaa. Opiskelijoiden keskuudessa naiset kokivat ja olivat myös havainneet eniten kiusaamista. Aineiston perusteella voisi olettaa kiusaamisen olevan naisten keskuudessa yleisempää. Voisiko tämä päteä myös naispuolisiin opettajiin? Jos naiset taas ovat herkempiä tulkitsemaan tahattomat tilanteet kiusaamiseksi, voi se peilaantua myös opettajiin ja selittää osan sairaan- ja terveydenhoitajien keskuudessa koetusta opettajien kiusaamisesta.

Suurimmassa osassa (56 %) kiusaamistapauksista opettajat eivät vastaajien mukaan olleet tietoisia kiusaamisesta. Kiusaaminen onkin voinut tapahtua tuntien ulkopuolella, eikä se ole kantautunut opettajien korviin. Kyselyyn vastanneet toisen ja kolmannen vuoden opiskelijat olivat jo olleet useammassa tutor-keskustelussa oman tutor-opettajansa kanssa. Kyseisissä keskusteluissa käydään myös lävitse kouluhyvinvointia koskevia asioita. Mahdollisten kiusaamistilanteiden olisi siis teoriassa pitänyt tulla opettajien tietouteen. Kiusaaminen on voinut jäädä opettajilta pimentoon, mikäli he eivät ole kysyneet asiasta, tai opiskelija ei ole pystynyt siitä puhumaan.

Toisaalta opettajat ovat voineet olla tietoisia kiusaamisesta, mutta kyselyyn vastaaja ei itse tiedä sitä. Kyselylomakkeen rakennetta muuttamalla olisimme saaneet tarkemmat vastaukset tähän. Lähtökohtaisena kysymyksenä oli ”Oletko havainnut koulukiusaamista Kajaanin

ammattikorkeakoulussa?”. Tämän jälkeen kysyimme opettajien reagoitua kiusaamiseen. Ongelma syntyy kysymyksen muotoilusta ja lomakkeen rakenteesta. Vastaja on voinut havaita muita kiusattavan ja olettaa opettajien olevan tietämättömiä asiasta. Vasta kyselyn loppupuolella kysyimme vastaajan omakohtaisia kokemuksia kiusatuksi tulemisesta. Kyselylomakkeen paremmalla rakenteella olisimme saaneet tarkempaa tietoa.

Kyselyn mukaan henkilökunnalta ei kiusaamistilanteissa Kajaanin ammattikorkeakoulussa juuri apua haettu. Terveystieteiden tai koulukuraattorin puoleen ei yksikään vastaja ollut kääntynyt. Opettajalta ja tutor-opiskelijalta oltiin haettu molemmilta kertaalleen apua ja kavereilta useammin. Erityisesti koulukuraattorin käyttämättömyys kiusaamistilanteissa tuntuu erikoiselta. Koulukuraattoreita ei ole läheskään jokaisessa ammattikorkeakoulussa. Ottaen huomioon Kajaanin ammattikorkeakoulun koon, ei koulukuraattorin olemassaolo ole itsestäänselvyys.

Johduuko koulukuraattorin käyttämättömyys siitä, että ammattikorkeakoulu on tiedottanut huonosti kiusaamistilanteiden hoidosta? 38 % (46 kpl) kyselyyn vastanneiden mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulu tiedotti kohtalaisesti, mistä hakea apua kiusaamistilanteissa. Huomion kiinnittää se 23 % (28 kpl), jonka mielestä avun hakemisesta tiedotettiin huonosti. Jos kiusattu ei tiedä mistä hakea apua, ei koulukuraattorikaan työllisty kiusaamistilanteiden selvittämisessä. Vertailun vuoksi 16 % (20 kpl) mielestä ammattikorkeakoulu tiedotti asiasta hyvin ja 13 % (16 kpl) mielestä asiasta ei kerrottu ollenkaan. Loput 9 % eivät osanneet vastata kysymykseen.

Kavereilta saatu apu nousi avainasemaan kyselyssä. 50 % kiusatuista oli hakenut apua kavereiltaan ja koki sen myös auttaneen. Kysyimme myös, miten muut opiskelijat olivat reagoineet kiusaamistilanteisiin. Kajaanin ammattikorkeakoulussa kiusaamista havainneista 40 % (19 kpl) mukaan muut opiskelijat eivät olleet reagoineet kiusaamiseen. 27 %:ssa (13 kpl) muut opiskelijat olivat yrittäneet saada kiusaamista loppumaan. Tuloksista voisi päätellä lähipiirin kyllä auttavan kiusaamistilanteissa, mutta muiden opiskelijoiden jättävän kiusatun yksin. Joko muut opiskelijat eivät koe kiusaamisen kuuluvan heille, kiusaamiseen puuttuminen koetaan vaikeaksi tai muut opiskelijat eivät ole tietoisia kiusaamisesta. Jälkimmäisin vaihtoehto tuntuu oudolta, koska kiusaamista havaitsi kaikista kyselyyn vastanneista 46 kpl ja 17 kpl koki tulleen kiusaamisen uhriksi. Vaikka kiusaamiseen puuttuminen ei ensisijaisesti kuulukaan muille opiskelijoille, nousee esille kysymys yleisistä

asenteista. Eikö muiden kiusaamista pidetä tarpeeksi vakavana asiana, jotta siihen viitsisi puuttua?

Vertailimme tuloksiamme muihin koulukiusaamista koskeviin tutkimuksiin. Kajaanin ammattikorkeakoulussa kaikista kyselyyn vastanneista 13,7 % oli kokenut tulleen koulukiusatuksi. Samanlaiseen tulokseen oli tultu myös Havangan (2011) opinnäytetyössä, jossa kartoitettiin Saimaan ammattikorkeakoulun koulukiusaamista. 14 % Havangan kyselyyn vastanneista kertoi kokeneensa kiusaamista Saimaan ammattikorkeakoulussa. Kuntun ja Huttusen (2009) korkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimuksessa luku oli suurempi. Vastajista 37 % oli kokenut kiusaamista kouluaikana.

Kyselyssä kartoitettiin myös kiusaamisen havaitsemista Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Kyselyyn vastanneiden mukaan 37,7 % oli havainnut koulukiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Saimaan ammattikorkeakoulussa 22 % oli havainnut kiusaamista. Kautosen ja Laineen (2011) opinnäytetyön Kiusataanko Diakonia-ammattikorkeakoulussa mukaan DIAK:iissa vastaava luku oli 61,5 %.

Rakentamalla kyselylomakkeen Havangan ja Kautosen sekä Laineen kyselylomakkeiden kaltaiseksi olisimme voineet verrata paremmin kiusaamisen esiintymistä Kajaanin ammattikorkeakoulussa Diakonia ammattikorkeakouluun ja Saimaan ammattikorkeakouluun. Halusimme kuitenkin tehdä kyselystä oman näköisensä ja välttää plagiointia. Toisaalta olisimme voineet poimia edellä mainituista kyselylomakkeista tiettyjä avainkysymyksiä. Näin olisimme saaneet enemmän vertailukelpoista materiaalia.

6.1 Jatkotutkimusaiheet ja tulevaisuus

Yksilön kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti koko yhteisöön, sillä se saa aikaan yleistä ahdistusta ja pahaa oloa. Kiusaamisen vastaisella työllä voidaan vaikuttaa koko kouluyhteisön hyvinvointiin. Kiusaamistilanteiden hoidossa on ensisijaisen tärkeää, että uhrin tietävät mistä, hakea apua. Ilman ulkopuolista interventiota kiusaaminen voi jatkua, ja sillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia kiusatun elämään. Opinnäytetyössä tuli ilmi, etteivät Kajaanin ammattikorkeakoulun ohjeet kiusaamistilanteiden hoidosta ole kaikille opiskelijoille selviä. Jatkossa kiusaamistilanteiden hoitoa voitaisiinkin edistää Kajaanin ammattikorkeakoulussa laatimalla uusille opiskelijoille jaettavat ohjeet kiusaamistilanteiden varalle.

Erityisesti sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden keskuudessa koettu opettajien kiusaaminen ansaitsisi tarkempaa tarkastelua. Tämän opinnäytetyön tehtävänä ei ollut selvittää tarkemmin opiskelijoiden ja opettajien välisiä suhteita. Aiheesta voisi tehdä laadullisen jatkotutkimuksen sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoille. Narratiivisella tutkimuksella voitaisiin pureutua aiheeseen syvemmälle ja saada tarkempaa tutkimustietoa sairaan- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden opettaja-opiskelija-suhteesta. Tämä palvelisi koko koulua oikaisemalla mahdollisia väärinymmäryksiä puolin ja toisin.

Koulussamme opiskelee myös ulkomaalaisia tutkinto- ja vaihto-opiskelijoita. He eivät kuuluneet kohderyhmäämme, joten heidän keskuudessaan mahdollisesti tapahtuva kiusaaminen ei käy kyselystämme ilmi. Tämä on myös aihe, jota voisi tutkia jatkossa. Opiskelijoiden hyvinvointi vaikuttaa koulutuksen aikana laajasti eri asioihin kuten arvosanoihin, muihin opiskelijoihin, opettajiin ja tulevaan työelämään. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden jaksaminen ja hyvinvointi.

6.2 Ammatillinen kehittyminen

Keväällä 2013, kun opinnäytetyöprosessimme lähti liikkeelle, se tuntui isolta ja vaativalta. Nyt loppusuoralla voimme todeta sen olleen niitä molempia, mutta samalla hallittavissa oleva ja sopiviin annoksiin leikattuna mukava prosessi. Olemme panostaneet opinnäytetyöhön paljon aikaa ja nähneet vaivaa sen valmistumisen eteen. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet paljon niin tutkimuksen teosta kuin myös koulukiusaamisesta. Kajaanin ammattikorkeakoulun yleisten kompetenssien kautta katseltuna oppimisen kompetenssimme kehittyi paljon opinnäytetyöprosessin aikana. Kykymme hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa kriittisesti kasvoi etsiessämme lähteitä ja teoretietoa. Jouduimme kehittämään osaamistamme opiskelemalla määrällisen tutkimuksen tekoa ja käyttämällä erilaisia tietopankkeja, hakukoneita sekä analyysiohjelmia kuten SPSS:ää. Tieteellinen kirjoitustyyli tuntuikin alussa vaikeaselkoiselta ja hitaalta lukea. Onneksi saimme apua niin ohjaavilta opettajiltamme kuin myös Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjaston henkilökunnalta.

Tekemisen kautta oppii. Jos opinnäytetyöprosessi alkaisi nyt alusta, tekisimme varmasti monen asian toisin. Kuten edellä on jo mainittu, kyselylomakkeen rakenteeseen tulisi muutoksia. Sähköisen kyselyn tekninen puoli onnistui hyvin. Google Drive –palvelu toimi hienosti, emmekä joutuneet turvautumaan ulkopuoliseen apuun kyselyn teossa. Erityisen kätevä Google Drive oli helpon käyttöliittymänsä ja saatavuutensa vuoksi. Jatkossa mahdollisten kyselyiden teko ja aineiston analysointi tulee olemaan helppoa tämän opinnäytetyön kautta saadun tietotaidon avulla. Yhteistyömme sujui hyvin, ja molemmat osallistuivat opinnäytetyön tekoon tasapuolisesti. Välillä kirjoitimme opinnäytetyötä yhdessä koululla tai toistemme luona, välillä taas erikseen. Onnistuneella tehtävänjaolla, vuorovaikutuksella, tietotekniikan hyödyntämisellä ja yhteistyöllä paransimme ajankäyttöämme ja kehitimme työyhteisöosaamisen kompetenssiamme.

Opimme myös paljon koulukiusaamisesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä. Koulukiusaamista olettaisi esiintyvän alaikäisten keskuudessa yläasteella, mutta tämä tutkimus kertoi sitä ilmenevän myös aikuisten keskuudessa ammattikorkeakoulutasolla. Kiusaaminen Kajaanin ammattikorkeakoulussa erosi ominaispiirteidensä perusteella perinteisestä koulukiusaamisesta. Kun epäsuora kiusaaminen korvaa väkivaltaa kiusaamistilanteissa, kiusaamisen havaitseminen on ulkopuoliselle vaikeampaa. Kiusaamisen tunnistaminen on tärkeää sen hoidon ja ehkäisyn kannalta. Koska aiheemme oli arka ja eettisesti vaativa, jouduimme myös kiinnittämään erityistä huomiota opinnäytetyömme eettiseen puoleen. Arkaluonteisen aineiston keruu ja käsittely sekä opinnäytetyömme tulosten eettinen vastuu kehittivät eettisen osaamisen kompetenssiamme

Tämä tutkimus antoi meille tärkeää tietoa siitä, minkälaista kiusaaminen on aikuisten keskuudessa. Tietoa hyödyntämällä pystymme kehittämään sairaanhoitajan kompetensseihin kuuluvaa terveyden edistämisen kompetenssiamme. Kiusaamista ehkäisevällä työllä ehkäistään myös opiskelijoiden mielenterveysongelmia ja mahdollisia tulevia sosiaalis-psykykkisiä ongelmia.

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

7.1 Luotettavuus

Reliabelius tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattuman varaisia tuloksia. Reliabelius voidaan todeta mm. kahden arvioijan päätyemisestä samanlaiseen tulokseen tai jos samaa henkilöä tutkitaan useampia kertoja ja tulokset ovat samat. (Tutki ja kirjoita 226) (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2007, 226.)

Opinnäytetyömme reliabiliteetti kärsii kyselyyn vastanneiden satunnaisuudesta. Vaikka lähetimme kyselyn kaikille Kajaanin ammattikorkeakoulun toisen ja kolmannen vuosiasteen suomenkielisille opiskelijoille, emme voineet vaikuttaa kyselyn vastausprosenttiin. Jos toistaisimme kyselyn, emme pystyisi takaamaan edelliseen kyselyyn vastanneiden vastaavan myös uudestaan. Pystyimme vaikuttamaan reliabiliteettiin varmistamalla kaikkien otokseen kuuluneiden saavan kyselylomakkeen. Kyselyn vastausprosentti kertoo myös kyselymme reliabiliteetistä. Mitä enemmän saamme otokseltamme vastauksia, sitä korkeampi reliabiliteetti on. Kyselyn ajankohdalla pystyimme vaikuttamaan suurempaan vastausprosenttiin. Ajoitimme kyselymme ajankohtaan, milloin otoksellamme ei teetetä muita kyselyitä.

Validius puolestaan tarkoittaa kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. Onko tutkimus kattava ja kaikki osa-alueet huomioiva? Tutkimuksen validius eli luotettavuus on hyvä, jos tutkimuksessa ei ole systemaattisia virheitä, eikä siinä ole menty käsitteiden tasolla harhaan (Vilka 2007, 149-152).

Käsitteiden onnistunut operationalisointi eli teoreettisten käsitteiden muuttaminen arkikielelle on välttämätön vaihe kyselylomakkeen ja vastausvaihtoehtojen suunnittelussa. Operationalisointi vaikuttaa suoraan tutkimustulosten luotettavuuteen ja pätevyYTEEN. (Vilka 2007, 44.) Käsitteidemme oikeaa operationalisoitumista helpotti niiden arkikielisyys. Avasimme kyselylomakkeessa käytettyjen käsitteiden merkityksen saatekirjeessä. Näin varmistimme vastaajien ymmärtävän käsitteidemme merkityksen.

Testasimme kyselylomakettamme tammikuussa 2014 aikuisopiskelijaryhmälle. Lähetimme kyselylomakkeet ennen tammikuun 2014 esitestausta opinnäytetyön ohjaajalle sekä

työelämänohjaajallemme. Näin halusimme varmistua tutkimuskysymystemme validiteetistä. Tutkimuskysymystemme validiteetin lisäksi halusimme varmistua kyselylomakkeen selkeydestä. Jaoin kysymykset ryhmiin ja pyrimme tekemään niistä helposti ymmärrettäviä ja selkeitä. Validiteettiä heikensi poissaolomme lomakkeen täyttötilanteesta. Lomakkeen täyttäjät eivät voineet varmistaa mahdollisesti epäselväksi jääviä kysymyksiä meiltä.

7.2 Eettisyys

Hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen on tutkimuksen luotettavuudelle ja uskottavuudelle tärkeää. Etiikka moraalisisina valintoina alkaa jo tutkimuksen aiheen valinnasta ja kulkeutuu tutkimuksen tulosten vaikutuksiin saakka. Eettisiä kysymyksiä voi liittyä muun muassa tutkimuskohteen valintaan, tiedon hankintaan, tieteellisen tiedon luotettavuuteen, tutkittavien kohteluun sekä tutkimustulosten vaikutuksiin (Kuula 2006, 11, 43).

Opinnäytetyön eettiset puolet nousivat mieleemme jo aihetta valitessamme. Mietimme muun muassa opinnäytetyön aloitusvaiheessa aineiston keruuseen liittyviä eettisiä ongelmia, mikäli päätyisimme tekemään kyselyn kiusatuille henkilökohtaisilla haastatteluilla. Päädyimme tekemään kyselyn sähköisenä sähköpostikyselynä, koska pystyimme näin välttämään henkilökohtaiset tapaamiset ja mahdollistaa vastaajien pysymisen nimettöminä. Kuula (2006, 26) kertoo, että tutkimusta koskevista eettisistä ratkaisuista vastaa loppujen lopuksi itse tutkijat ja vastuu valinnoista on heillä.

Tutkimuseettisyyteen kuuluu myös yksityisyyden kunnioittaminen. Kuulan (2006, 75) mukaan aiheen ollessa arkaluontoinen tutkijan on hyvä hallita yksityisyyden suojan perusasiat sekä hyvät tieteelliset käytännöt. Tutkimuksessa tämä tarkoittaa sitä, että tutkittavilla on oikeus määrittää itse, mitä tietoja itsestään he haluavat tutkimuskäyttöön antaa. Tässä kyselyssä tämä ei tuottanut ongelmaa, koska kyselyssä ei kysytty vastaajien henkilötietoja. Yksityisyyden kunnioittamiseen liittyy myös se etteivät, tutkittavat ole tunnistettavissa tutkimusteksteistä, eikä henkilötietoihin pääse asiattomat käsiksi. (Kuula 2006, 64.) Tässä opinnäytetyössä tätä asiaa tukee myös kohdejoukon suuri koko, joten yksittäisen vastaajan iän, sukupuolen, koulutusalan ja vuosikurssin perusteella ei yksilöä voi tunnistaa. Kysymykset, joihin voi vastata avoimesti, voivat toisinaan sisältää asioita, joista vastaajan voi

vastauksen perusteella tunnistaa (Kuula 2006, 212). Tässä kyselyssä avoimien kysymysten perusteella ei voinut tunnistaa vastaajia.

Jotta tutkimus olisi eettisesti hyvä, tulee sen noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvän eettisen käytännön mukaisesti opinnäytetyöemme osallistuminen oli vapaaehtoista, eli siitä pystyi myös halutessaan kieltäytymään. Hyvään eettiseen käytäntöön kuului myöskin, ettemme kopioineet opinnäytetyömme aineistoa valmiista tutkimuksista, sekä kunnioitimme muiden tutkijoiden tutkimuksia sekä tutkimustuloksia. Pyrimme myös siihen, ettemme vääristelleet, kaunistelleet tai yleistäneet tuloksia. (Hirsjärvi 2007, 24 - 26.) Olemme pyrkineet tuomaan hyvän eettisen käytännön mukaisesti käyttämämme lähteet ja tutkimukset esille sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja periaatteita (Kuula 2006, 26).

Kyselylomakkeessa, jonka lähetimme sähköpostitse kohdejoukollemme, oli mukana myös saatekirje, joka sisälsi tietoa opinnäytetyöstä. Jotta tutkittava pystyi tekemään vapaaehtoisen päätöksen osallistumisestaan tutkimukseen, tuli tutkimuksesta saada riittävästi tietoa. Kyselyyn osallistujat tarvitsivat muun muassa tutkimuksen perustiedot sekä kerättävien tietojen käyttötarkoituksen (Kuula 2006, 62). Saatekirjeessä kerroimme vastaajille opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen sekä kyselyssä käytettävät kiusaamisen muodot selityksineen.

Osallistumispäätökseen vaikuttava asia on myös aika. Tutkittavan tulee tietää arvio, kuinka kauan osallistuminen tulee viemään, joten mainitsimme saatekirjeessä myös arvion vastaamiseen kuluva ajasta. (Kuula 2006, 61, 106-107.) Ilmoitimme myös kyselylomakkeen yhteydessä yhteystietomme mahdollisia kysymyksiä varten. Kuulan (2006, 104) mukaan juuri yhteystietojen antaminen on ehdottomin osa informointia. Kuten hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, olimme mahdollisimman huolellisia tulosten käsittelyssä ja tutkimustulosten arvioinnissa, jottei tuloksiin tullut itseaiheutettuja vääristymiä tai muutoksia (Kuula 2006, 34). Tutkimusaineisto oli tallennettuna Googlen salasanasuojatulle palvelimelle sekä yksityiselle tietokoneelle. Aineistoa ei luovutettu kolmansille osapuolille ja se tuhottiin opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

LÄHTEET

Gunnar, H. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Hamarus, P. 2006. Väitös: Koulukiusaaminen on kiusaajalle vallantavoittelua. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.4.2014. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2006/10/tiedote-2009-10-01-20-19-59-483321>

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Helsinki. Kirjapaja.

Havanka, M. 2011. Minäkö kiusaaja? Kiusaamiskysely Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikön opiskelijoille. Viitattu 1.9.2013
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011100513501>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otava.

Huang, H., Hong, J. & Espelage, D. 2012. Understanding factors associated with Bullying and Peer. Viitattu 14.1.2014.
http://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=rMVvA0EAAA&AJ&citation_for_view=rMVvA0EAAA&UebtZRa9Y70C

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Koulutusta ja kehitystä alueen tarpeisiin. Viitattu 20.10.2013.
<http://kamk.fi/fi/Esittely/Toiminta>

Kautonen, E. & Laine, K. 2011. Tutkimus koulukiusaamisesta - Kiusataanko Diakonia-ammattikorkeakoulussa? Viitattu 1.9.2013. <http://www.theseus.fi/handle/10024/29395>

Keränen, K. 2006. Koulukiusaaminen, sosiaaliset suhteet, minäkäsitys ja fyysiset ominaisuudet peruskoululaisilla. Jyväskylän yliopisto.

Kiusaamisen muodot 2009. Viitattu 21.11.2013
http://www.kivakoulu.fi/kiusaamisen_muodot

Kukkula, P. 2010. Opiskelijoiden välinen vuorovaikutus. Satakunnan ammattikorkeakoulun 2. vuoden opiskelijat, Porin tekniikka, Porin liiketoiminta ja Porin hoitotyö. Viitattu 1.9.2013. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052310210>

Kumpulainen, K. 2009. Koulukiusaaminen. Lääkäriin käsikirja. Viitattu 20.10.2013. http://www.terveysportti.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00819

Kunttu, K. Huttunen, T. 2009. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008. Helsinki. Viitattu 4.4.2014. http://www.yths.fi/filebank/582-Tutkimus_2008_verkkoon.pdf

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Lindgren, S. 2006. Ryhmän vuorovaikutus kiusaamisprosessissa. Nuorten ja koulun henkilökunnan näkemyksiä ryhmän merkityksestä koulukiusaamisesta. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009. Miksi kertoisin kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Viitattu 31.3.2014. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/332076091f78e902916228b836e6b254/1396348423/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Nettikiusaaminen. Viitattu 31.3.2014. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/nettikiusaaminen/>

Mäntylä, M., Kivelä, J., Ollila, S. & Perttola, L. 2013. Pelastakaa koulukiusattu!. Sastamala. Pole- Kuntatieto Oy ja kirjoittajat.

Opiskelijoiden hyvinvointikysely. 2013. Kajaani. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Pörhölä, M. 2010. Korkeakouluopiskelijoiden kiusaamiskokemukset. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 25.4.2014. http://www.yths.fi/filebank/662-Porhola_Maili_Kiusaamiskokemukset.pdf

Pörhölä, M. 2008. Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä – miten käy kiusatun ja kiusaajan vertaissuhteille? Helsinki. Hakapaino Oy.

Salminen, S. 2005. Koulukiusaaminen. Helsinki. Suomen psykologinen seura.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Jyväskylä. Ws Bookwell Oy.

Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulu. Viitattu

20.10.2013.<http://www.stat.fi/meta/kas/ammattikorkeak.html>

Tilastollisesti kuvaaja analyysi. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 5.10.2013.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tilastollisesti-kuvaava-analyysi>

Työelämävalmiudet eli kompetenssit. Viitattu 9.5.2014.

<http://www.kamk.fi/includes/loader.aspx?id=662d3942-1fcf-4205-9a9b-24904f2724fb>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Tammi

8 LIITTEET

SAATEKIRJE

Hyvä Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelija!

Olemme koulumme kolmannen vuosiasteen sairaanhoitajaopiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä aiheesta koulukiusaaminen Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Tarkoituksenamme on selvittää kiusaamisilmiön yleisyyttä ja sen eri muotoja Kajaanin ammattikorkeakoulussa sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselymme on tarkoitettu koulumme toisen ja kolmannen vuosiasteen suomenkielisten linjojen opiskelijoille. Vastaamiseen menee noin viisi minuuttia. Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä vastaajan henkilöllisyyttä ole mahdollista selvittää missään vaiheessa kyselyn tai tulosten käsittelyä. Vastaaminen tapahtuu sähköisesti osoitteessa <https://docs.google.com/forms/d/1JJbNwswcVHcX85ZivgT7c-a4I2WzO4HIWJ5q4o7ZZK4/viewform>.

Vastaamalla kyselyyn voit parantaa Kajaanin ammattikorkeakoulun turvallisuutta ja vaikuttaa ammattikorkeakoulun käytäntöihin. Pyydämme teitä vastaamaan 24.1. mennessä. Jos teillä on kysyttävää kyselyä koskien, voitte olla yhteydessä meihin sähköpostitse osoitteeseen sth11sbvesak@kajak.fi. Opinnäytetyömme tilaajana on Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Kyselyssä käytettyjä käsitteitä:

Suora fyysinen kiusaaminen:

Suorassa fyysisessä kiusaamisessa kiusaajan negatiiviset teot ilmentyvät suoraan kiusatulle esimerkiksi potkimalla, lyömällä tai vaikka tönimällä.

Suora sanallinen kiusaaminen:

Suoralla sanallisella kiusaamisella tarkoitetaan sanojen kautta mielipahan aiheuttamista toiselle. Sanallisen kiusaamisen eri ilmenemismuotoja ovat muun muassa pilkkaaminen,

ivailu, nimittely, uhkailu ja naurunalaiseksi tekeminen. Sanalliseen kiusaamiseen voi kuulua lisäksi kiusaamista vahvistavia eleitä, kuten matkimista.

Epäsuora kiusaaminen:

Epäsuora kiusaaminen on usein näkymätöntä. Epäsuora kiusaaminen voi olla myös sanallista. Tällöin se tarkoittaa selän takana huhujen levittämistä toisesta sekä juoruilua. Yksi epäsuoran kiusaamisen muodoista on myös eristäminen ja syrjiminen.

Internetissä tapahtuva kiusaaminen:

Internetin kautta kiusaaminen voi tapahtua muun muassa viestittämällä uhkaavia viestejä sähköpostin tai sosiaalisen median välityksellä sekä levittämällä juoruja.

Ystävällisin terveisin Vesa Korvinen ja Kasper Haikala

Taustakysymykset

1.Sukupuoli

a) Mies ()

b) Nainen ()

2.Ikäryhmä

a) 18-20 ()

b) 21-23 ()

c) 24-26 ()

d) 27-29 ()

e) 30 tai enemmän ()

3.Tutkinto johon opiskelet

a) Insinööri ()

b) Liikunnanohjaaja ()

c) Restonomi ()

d) Sairaalan- ja terveydenhoitaja ()

e) Tradenomi ()

f) Tradenomi (tietojenkäsittely) ()

4. Vuosikurssisi

- a) 2. ()
- b) 3. ()

Kiusaamiskysymykset

6. Esiintykö mielestäsi Kajaanin ammattikorkeakoulussa koulukiusaamista?

- a) Ei esiinny ()
- b) Esiintyy vähän ()
- c) Esiintyy kohtalaisesti ()
- d) Esiintyy paljon ()

Jos vastasit a), ole hyvä ja siirry kohtaan 25

7. Minkälaista kiusaamista olet havainnut Kajaanin ammattikorkeakoulussa?

- a) Suoraa sanallista ()
- b) Suoraa fyysistä ()
- c) Epäsuoraa ()
- d) Internetissä tapahtuvaa ()
- e) Jotain muuta, millaista? _____

8. Mihin kiusaaminen mielestäsi kohdistuu?

- a) Vaatteisiin ()
- b) Ruumiinrakenteeseen ()
- c) Uskontoon ()
- d) Seksuaaliseen suuntautumiseen ()
- e) Luonteen piirteeseen ()
- f) Etnisyyteen ()

9. Miten usein olet havainnut koulukiusaamista Kajaanin ammattikorkeakoulussa?

- a) Viikoittain ()
- b) Kuukausittain ()
- c) Kerran kolmessa kuussa ()
- d) Kerran lukukaudessa ()

10. Jos kiusaamiskertoja on ollut useampia, ovatko kiusaajat olleet samoja?

- a) Kyllä ()
- b) Ei ()

11. Kiusaaja/kiusaajat ovat olleet samasta opiskelijaryhmästä kuin kiusattu

- a) Kyllä ()
- b) Ei ()
- c) En tiedä ()

12. Kiusaaja on ollut

- a) mies ()
- b) nainen ()

13. Kiusaaja on ollut

- a) Opiskelija ()
- b) Opettaja ()
- c) Muu henkilökuntaan kuuluva ()

14. Jos kiusaamiskertoja on ollut useampia, ovatko uhrin olleet samoja?

- a) Kyllä ()
- b) Ei ()

15. Onko kiusaamiseen osallistunut useampia henkilöitä?

- a) Kyllä ()
- b) Ei ()

16. Onko kiusaaminen alkanut jo edellisessä koulutuksesta

- a) Kyllä ()
- b) Ei ()
- c) En tiedä ()

17. Miten opettajat ovat reagoineet kiusaamiseen?

- a) Opettajat eivät ole olleet tietoisia kiusaamisesta ()
- b) Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta, mutta eivät ole puuttuneet siihen ()
- c) Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta ja ovat puuttuneet siihen ()
- d) Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta ja ovat saaneet sen loppumaan ()

18. Miten muut opiskelijat ovat reagoineet kiusaamiseen?

- a) Muut opiskelijat eivät ole reagoineet kiusaamiseen ()
- b) Muut opiskelijat ovat yrittäneet saada kiusaamista loppumaan ()
- c) Muut opiskelijat ovat ryhtyneet kiusaamaan kiusattua ()
- e) Muut opiskelijat ovat saaneet kiusaamisen loppumaan ()

19. Oletko itse kiusannut Kajaanin ammattikorkeakoulussa?

a) Kyllä ()

b) En ()

20. Oletko itse joutunut kiusatuksi Kajaanin ammattikorkeakoulussa?

a) Kyllä ()

b) En ()

Jos vastasit b), ole hyvä ja siirry kohtaan 23.

21. Kuinka pitkään kiusaamista on jatkunut?

a) Kuukauden tai alle kk ()

b) 1-3 kuukautta ()

c) 3-6 kuukautta ()

d) 6-12kk ()

e) Vuoden tai pidempään ()

22. Miten olet saanut apua kiusaamiseen? (Numero ruutuun: 1 En ole hakenut apua kiusaamiseen. 2 Hain apua, mutta en saanut. 3 Hain apua ja se auttoi. 4. Hain apua ja kiusaaminen saatiin loppumaan)

a) Opettaja ()

b) Koulukuraattori ()

- c) Tuuttori ()
- d) Kaverit ()
- e) Terveystenhoitaja ()

23. Puututaanko mielestäsi Kajaanin ammattikorkeakoulussa tarpeeksi hyvin kiusaamiseen?

- a) Ei ()
- b) Kyllä ()
- c) en osaa sanoa ()

24. Miten seuraavat henkilöt puuttuvat mielestäsi kiusaamiseen Kajaanin ammattikorkeakoulussa? (Numero ruutuun: 1. Eivät puutu tarpeeksi 2. Puuttuvat jonkin verran, mutta voisivat puuttua enemmän 3. Puuttuvat tarpeeksi)

- a) Opettajat ()
- b) Koulukuraattori ()
- c) Koulukaverit ()
- d) Terveystenhoito ()
- f) Opiskelijakunta KAMO ()

25. Miten mielestäsi Kajaanin ammattikorkeakoulussa kerrotaan mistä hakea apua kiusaamistilanteeseen?

- a) Hyvin ()
- b) Kohtalaisesti ()

c) Huonosti ()

d) Ei kerrota ollenkaan ()

26. Miten hyvin Kajaanin ammattikorkeakoulu mielestäsi tarjoaa tukea koulukiusatuille?

a) Hyvin ()

b) Kohtalaisesti ()

c) Huonosti ()

d) Ei tarjoa ollenkaan ()

e) En osaa sanoa ()

